

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Jussi Havo

PERINTÖVEROTUKSEN KEHITYS 1919–2009

Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

Jussi Havo

Perintöverotuksen kehitys 1919–2009, 52 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Liiketalous

Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Opinnäytetyö 2009

Ohjaaja: yliopettaja Marjut Heikkilä

Tutkimuksen aiheena oli perintöverotuksen kehitys Suomessa lähinnä itsenäisyyden aikana. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään perintö- ja lahjaverolain erilaisten muutosten vaikutuksia erityisesti perintöveron ankaruuteen ottaen huomioon Suomen rahan arvon muutokset kansalaisten ostovoimassa, joka ehkä parhaiten kuvaa perintöverorasituksen tasoa eri aikakausina.

Tutkimusmenetelmänä oli lainsäädännön muutosten seuraaminen ja arvioiminen.

Tutkimuksessa perehdyttiin perintöverotuksen kehitykseen lainmuutosten kautta sekä veroluokkiin, omaisuuden arvostamiseen, vähennyksiin ja verohuojennuksiin. Laskennallinen vertailu eri aikakausien perintöverotasosta laadittiin taulukkomuodossa.

Tutkimuksessa ilmeni, että vasta viime vuosina tehdyt lainmuutokset ovat lieventäneet selvästi perintöverotusta aikaisempaan verrattuna.

Asiasanat: perintöverotus, omaisuuden arvostaminen, vähennys, huojennus, veroluokka, veroasteikko

ABSTRACT

Jussi Havo

Development of Inheritance Taxation 1919-2009, 52 pages

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Business Administration

Corporate and Financial Law

Bachelor's Thesis 2009

Tutor: Principal Lecturer Marjut Heikkilä

The purpose of this thesis was to study the development of inheritance taxation in Finland between years 1919-2009. The aim was to research the changes and effects of inheritance and gift taxation law and how they have affected inheritance tax burden. The value of money changes in the buying power was considered. The buying power represents perhaps best the inheritance taxation rate of different periods.

The thesis was accomplished by researching legislation to evaluate the effects of the changes.

The thesis dealt with the development of inheritance taxation, tax brackets, property valuation, deductions and reliefs. A scale was created to compare inheritance tax rates of different periods.

The results show that the changes made in recent years have reduced the rate of inheritance taxation in comparison to earlier inheritance taxation rates.

Keywords: Inheritance Taxation, Property Valuation, Deduction, Tax Relief, Tax Bracket, Tax Table

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Perusteluja aiheen tutkimiselle.....	6
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset.....	6
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	7
1.4 Lyhenteet.....	7
2 PERINTÖVEROTUKSEN NYKYINEN SISÄLTÖ.....	8
2.1 Perintöverotuksen tavoitteet.....	8
2.2 Perintöverovelvollisuus.....	8
2.3 Perimysjärjestyksestä.....	9
2.4 Veroluokat ja veroasteikko.....	11
2.5 Perintöverotus muissa maissa.....	14
3 PERINTÖVEROTUKSEN KEHITYKSESTÄ.....	15
3.1 Ruotsin ja Venäjän vallan aika.....	15
3.2 Laki perintö- ja lahjaverosta 1919.....	16
3.3 Vuoden 1921 perintö- ja lahjaverolaki.....	17
3.4 Vuoden 1940 perintö- ja lahjaverolaki.....	20
4 VEROLUOKKIEN MUUTOKSISTA.....	30
5 VAROJEN ARVOSTAMINEN.....	32
6 VÄHENNYKSET.....	37
6.1 Voimassa oleva laki.....	36
6.2 Vähennykset aikaisempien lakien mukaan.....	37
7 HUOJENNUKSET.....	42
8 PERINTÖVEROTUKSEN ANKARUUDEN LASKENNALLINEN VERTAILU.....	46
9 LOPPUPÄÄTELMIÄ.....	49
TAULUKOT.....	51
LÄHTEET.....	52

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee perintöverotuksen kehitystä itsenäisyyden ajan Suomessa. Keskeisenä tavoitteena on saada yleiskuva perintöverotuksen muutoksista siinä mielessä, onko perintöverotus kiristynyt vai lieventynyt eri aikoina ja millä tavoin. Suomen ensimmäinen yleinen perintö- ja lahjoja koskeva verolaki oli vuonna 1919 säädetty laki perintö- ja lahjaverosta. Perintöverotus on aina ollut progressiivista eli mitä enemmän on perintöä saanut, sitä enemmän on joutunut maksamaan veroa.

Aihepiirin valinnan perusteena on se, että perintöverotus liittyy lähes jokaisen ihmisen elämään ja kuolemaan joko perinnön jättäjänä tai saajana. Perintöverotukseen on liittynyt erityisesti viime aikoina keskustelua, onko se tarpeellista vai ei ja mikä on kohtuullinen perintöveron määrä. Yleisesti kansalaisten keskuudessa perintöverotusta on pidetty liian kireänä. Perintöverotuksella on myös yritystoiminnassa merkitystä, koska yritystoiminnassa voidaan antaa tiettyjä veronhuojennuksia perinnönsaajana olevalle yritystoiminnan jatkajalle.

Viimeisten perintö- ja lahjaverolain muutosten yhteydessä oli ollut laajaa ja kiihkeää julkista politisoitunutta keskustelua siitä, pitäisikö perintövero poistaa kokonaan. Perintöverotuksen poistamisvaatimusta yleisesti on osin perusteltu sillä, että omaisuudesta on jo kerran maksettu tulovero ja että sama omaisuus voi joutua verotettavaksi lyhyen ajan kuluessa useamman kerran peräkkäisissä perintösaannoissa.

Kritiikkiä on esitetty myös alhaisten vähennysten vuoksi, avopuolisoiden asemasta perintöverotuksessa ja yleensä veroluokista, lesken hallintaoikeuden aiheuttamasta verorasituksesta perillisille siirtyneen omistusoikeuden johdosta ilman hallintaoikeutta ja yritysomaisuuden periytymisestä aiheutuneista veronmaksuongelmista. Perintöverotus on johtanut tietyissä tapauksissa lähes pakonomaiseen verosuunnitteluun verojen minimoimiseksi, mikä on ristiriidassa

Suomen perintöverojärjestelmän tavoitteiden kanssa. Lisäksi perintöverotuksen poistamista on perusteltu sillä, että useissa Euroopan maissakaan perintöverotusta ei ole enää, esimerkiksi Ruotsissa perintö- ja lahjaverot poistettiin kokonaan vuoden 2005 alusta lähtien. Perintöverotuksen poistamisvaatimuksista ja laajasta kannatuksesta huolimatta perintöverotusta ainoastaan lievennettiin viimeaikaisilla lainmuutoksilla. Perintöverotus on edelleen voimassa olevaa oikeutta ja sitä tuskin poistetaan pitkään aikaan. Voidaan myös kysyä, onko mitään merkitystä suurten ikäluokkien kertyneellä omaisuudella, joka pian tulee perintöverotuksen kohteeksi, ja valtio haluaa osansa siitä.

1.1 Perusteluja aiheen tutkimiselle

On kiistelty siitä, onko perintöverotus yleensä kiristynyt tai lieventynyt aikojen saatossa ja onko se tällä hetkellä liian ankaraa vai ei. Verotuksen ankaruuteen vaikuttavat monet seikat, kuten yleensä yhteiskunnalliset taloudelliset olosuhteet ja yhteiskunnan tavoitteet lainsäädännöllä vaikuttaa omien lisämenojensa kattamiseen myös perintöverotuloilla. Valtio on osin perustellut verotuksen kiristämistä myös kansalaisten varallisuuden lisääntymisellä. Lainmuutosten taloudellisten vaikutusten tavoitteina on ollut yleensä verotuottojen lisääminen. Kuitenkin on vaikea sanoa varmasti, onko verotus kiristynyt vai lieventynyt kaikki verotukseen vaikuttavat yhteiskunnalliset seikat ja lain osittaismuutokset huomioon ottaen. Yleensä alan tutkimuksissa lain soveltamisesta on lähdetty kulloinkin voimassa olevasta laista.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään perintö- ja lahjaverolain erilaisten muutosten vaikutuksia perintöveron ankaruuteen ottaen huomioon myös Suomen rahan arvon muutokset kansalaisten ostovoimassa käyttämällä muutosten vertailussa rahanarvon muutoskerrointa (rahanarvonkerroin, Nordea Taloudellinen tutkimus 2009, www.nordea.fi), jossa 1 on vuoden 2008 kerroin. Muutoskerroin ei johda tarkasti oikeaan lopputulokseen, koska tutkimuksessa ei otettu huomioon yksityiskohtaisesti perukirjaan kirjattavien omaisuuksien erilaista perintöveroarvoa eri aikoina, esimerkiksi kiinteistöjen kohdalta, mutta juuri parem-

paakaan lähtökohtaa tutkimuksen tavoitteena olevan perintöverorasituksen vertailuun eri aikakausina ei ole kuin rahan arvon muutuskertoimen käyttö. Tutkimuksessa esiintyvät markat ovat aina sen vuoden markkoja, jolloin lainmuutokset on tehty.

Tutkimus rajataan perintöverotukseen, vaikkakin perintö- ja lahjaverolaki on aina sisältänyt myös lahjoituksia koskevat säännökset. Tässä tutkimuksessa aiheen rajaus lahjojen jättämisestä tutkimuksen ulkopuolelle on perusteltua jo tutkimusaiheen laajuuden vuoksi. Samasta syystä tarkkaa analyysiä ei tässä tehdä eri omaisuuslajien, kuten kiinteistöjen arvostamisesta perintöverotuksessa eri aikakausina, joilta osin viitataan alan kirjallisuuteen (esim. Mattila 1984).

Vuonna 1919 säädettiin ensimmäinen erillinen laki perinnön ja lahjan verottamisesta, joten tutkimus käsittää pääasiassa vuodet 1919–2009. Tutkimuksessa perehdytään vuoden 1919 jälkeen säädettyihin tärkeimpiin lainmuutoksiin.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessa esitettävää tietoa aiheesta on saatavissa kulloinkin voimassa olleista perintö- ja lahjaverolain sisällöistä, lakien esitöistä perusteluineen, kuten hallituksen esityksistä lakeja muutettaessa sekä perintöverotusta käsittelevästä alan kirjallisuudesta, mediasta ja tilastotiedoista.

Menneiden lähivuosisikymmenien muutoksista ja niiden vaikutuksista perintöverotukseen on ollut saatavissa tietoa perhe- ja perintöoikeudellisia asioita 30 vuotta laaja-alaisesti hoitaneesta asianajotoimistosta haastatteluin ja hyödyntämällä siellä kertynyttä laajaa asiakirja-arkistoa.

1.4 Lyhenteet

PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki
PK	Perintökaari
mom.	Momentti

2 PERINTÖVEROTUKSEN NYKYINEN SISÄLTÖ

Tässä luvussa käsitellään perintöverotuksen nykytilannetta, perintöverotuksen tavoitteita, perintöverovelvollisuutta, veroluokkia, perintöveroasteikkoja ja vähennyksiä.

2.1 Perintöverotuksen tavoitteet

Perintöverotuksen tavoitteet jaetaan fiskaalisiin ja jakopoliittisiin tavoitteisiin. Fiskaalinen tavoite tarkoittaa sitä, että perintöverotuksen, kuten myös muiden veromuotojen, alkuperäinen tavoite on ollut valtion varaintarpeen tyydyttäminen. Jakopoliittisilla tavoitteilla tarkoitetaan tulojen ja varallisuuden keskittymisen estämistä tai jo keskittyneiden tulojen ja varallisuuden uusjakoa. Taustalla on siis ajatus tulo- ja varallisuuserojen kaventamisesta. Viime vuosina varallisuuserojen on kuitenkin todettu kasvaneen, joten ainakaan käytännössä jakopoliittiset tavoitteet eivät näytä toteutuneen. (Puronen 2008, 6–10.)

2.2 Perintöverovelvollisuus

Perintöveroa on maksettava valtiolle perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, jos perinnönjättäjä tai perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa sekä perintönä tai testamentilla saadusta Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta sekä sellaisen yhteisön osakkeista tai osuuksista, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. (PerVL 4 § 8.12.1995/1392.)

Verotoimisto määrää perintöveroasteikon mukaan perintöveron, jonka määrä riippuu perityn omaisuuden arvosta. Omaisuuden laatu ei vaikuta veronalaisuuteen. (Helokoski & Lindholm 2001, 12.)

Perinnönjättäjän kuoleman jälkeen alkaa perillisen ja testamentinsaajan velvollisuus suorittaa perintöveroa (PerVL 5 §).

Mikäli testamentissa on määräys, jonka mukaan testamentinsaaja saa perittävänsä omaisuuden omistukseensa vasta joidenkin testamentissa sanottujen ehtojen täytyttyä, alkaa perintöverovelvollisuus vasta, kun ehdot ovat täyttyneet (PerVL 7 §).

Suomessa vakituisesti asuvan henkilön kuoleman jälkeen on toimitettava perunkirjoitus kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta (PK 20 luku 1 §).

Perunkirjoituksella on kaksi päätehtävää: se ilmoittaa pesän varat ja velat vainajan kuolinhetkellä ja muodostaa perintöverotuksen perustan. Perukirjan avulla osakkaat voivat arvioida pesän velkavastuukyvyyn ja jakoon tuleva omaisuus tulee yksilöidyksi. (Helokoski & Lindholm 2001, 21.)

2.3 Perimysjärjestyksestä

Perintöverotuksen ymmärtämiseksi pitää ottaa huomioon perimysjärjestys, josta säännellään perintökaareissa. Perimysjärjestyksestä on johdettu myös veroluokat ja veroasteikot niin, että mitä kaukaisempi sukulaisuussuhde perinnönsaajalla on perittävänsä, sitä suuremman veron perinnöstä joutuu maksamaan. Ne, jotka eivät ole olleet sukua perinnönjättäjälle, ovat aina joutuneet maksamaan suurimman perintöveron.

Sukulaisten perintöoikeudesta säädetään perintökaaren 2 luvussa, jonka mukaan lähinnä saavat perinnön rintaperilliset (lapset) ja kuolleen lapsen tilalle tulevat hänen jälkeläisensä (PK 2 luku 1 §). Jollei perittävältä ole jäänyt rintaperillistä, saavat perinnön hänen isänsä ja äitinsä puoliksi, mutta jos isä tai äiti on kuollut, jakavat perittävänsä veljet ja sisaret hänen osansa. Kuolleen veljen tai sisaren sijaansa tulevat hänen jälkeläisensä, ja jos veljiä tai sisaria tai heidän jälkeläisiään ei ole, mutta jompikumpi perittävänsä vanhemmista elää, saa tämä koko perinnön. Myös veli- ja sisarpuolet ja heidän jälkeläisensä voivat olla perillisinä. (PK 2 luku 2 §.)

Jollei edellä sanottuja perillisiä ole, saavat perittävän isovanhemmat koko perinnön. Milloin joku isovanhemmista on kuollut, saavat hänen lapsensa sen osan perinnöstä, mikä hänelle olisi tullut. Perillisten piiri vieläkin laajenee, jos toinen isovanhemmista on kuollut, mutta siihen ei paneuduta tämän tarkemmin. (PK 2 luku 3 §.)

Tarkennuksena vielä todetaan, että perittävän veljien ja sisarten lapset ja lasten alenevassa polvessa olevat ovat perillisasemassa, mutta serkut eivät enää peritoisiaan. Ottolapsi perii vain ottovanhempansa nykyisen lain mukaan, ei biologisia vanhempiaan 1.1.1980 jälkeen vahvistetuissa ottolapsisuhteissa, kun perintökaaren 4 luku lapseksiottamiseen perustuvasta perintöoikeudesta oli kumottu. Tätä aikaisemmissa vanhoissa ottolapsisuhteissa biologisilla vanhemmillä oli perintöoikeus lapsettomana kuolleeseen ottolapseen ja ottolapsella oli perintöoikeus biologiseen vanhempansa, joten kumottu perintökaaren 4 luku tulee vielä silloin tällöin sovellettavaksi.

Perintökaaren 3 luvun 1 §:n mukaan, jos perittävä oli naimisissa eikä häneltä jäänyt rintaperillistä, menee jäämistö perintönä eloonjääneelle puolisolle eli tällöin leski voi joutua maksamaan perintöveroa vainajalta jääneestä perinnöstä.

Milloin edellä sanotussa tapauksessa lesken kuollessa ensiksi kuolleen puolison isä, äiti, veli tai sisar tai veljen tai sisaren jälkeläinen (ns. toissijaiset perilliset) ovat elossa, saavat ne heistä, joilla silloin lähinnä on oikeus periä ensiksi kuollut puoliso, puolet eloonjääneen puolison pesästä. Tämä puolittaminen on pääsääntö, josta perintökaaren 3 luvussa on joitakin poikkeuksia, joihin ei tässä paneuduta tarkemmin. Jos leskeltä ei jäänyt omia perillisiä, saavat ensiksi kuolleen puolison perilliset koko perinnön lesken jälkeen. (PK 3 luku 1 §.)

Niin sanottuna lesken suojasäännöksenä tuli 1.9.1983 voimaan perintökaaren 3 lukuun lisätty tärkeä 1a §, jonka mukaan eloonjäänyt puoliso saa pitää kuolleen puolison jäämistön jakamattomana hallinnassaan, jollei rintaperillisen jakovaatimuksesta tai perittävän tekemästä testamentista muuta johdu ja vaatimuksista huolimatta leski aina saa pitää jakamattomana hallinnassaan puolisoiden yhteisenä kotina käytetyn asunnon ja yhteisessä kodissa olevan tavanmukaisen

asuntoirtaimiston (PK 3 luku 1a §). Säännöksen tavoitteena on ollut turvata leskelle saavutetun asumistason säilyminen (Aarnio & Kangas 1983, 133). Hallintaoikeudesta leski ei joudu maksamaan perintöveroa (PerVL 8 § 2 mom. 15.6.1984/463).

Tämä oli lesken kannalta tärkeä lisäys lakiin, sillä ennen suojasäännöstä lesken asumisen turvaamiseksi ensiksi kuolleen puolison jälkeen puolisoiden oli tehtävä keskinäinen hallinta- tai omistusoikeustestamentti, mikä ei kuitenkaan varmasti turvannut leskeä rintaperillisten lakiosavaatimuksilta ja vaaralta, että leski menettää kotinsa. Lisäksi leski saattoi joutua maksamaan perintöveroa puolisoltaan testamentilla omistusoikeuksin siirtyneestä asunnon käsittävästä omaisuudesta, ei kuitenkaan testamentilla hallintaoikeudella saamastaan omaisuudesta. (PerVL 8 § mom. 15.6.1984/463.)

Jollei perillistä ole, menee perintö valtiolle (PK 5 luku 1 §). Valtiokonttori voi päättää, että omaisuus luovutetaan kokonaan tai osittain perittävän läheiselle ja myös sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut ja kiinteä omaisuus sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee (PK 5 luku 2 § 1 mom.). Kunta ei joudu maksamaan perintöveroa (PerVL 2 § 12.7.1940/378), mutta perittävän läheiselle luovutetusta omaisuudesta saaja joutuu maksamaan korkeimman veroluokan mukaisen veron.

2.4 Veroluokat ja veroasteikko

Verovelvolliset jaetaan perintöverotuksessa eri veroluokkiin sen mukaan, mikä on heidän suhteensa perinnönjättäjään. Perilliset ja testamentinsaajat jaetaan kahteen veroluokkaan. Ensimmäiseen veroluokkaan luetaan perinnönjättäjän aviopuoliso (myös rekisteröidyn parisuhteen parisuhdekumppani), suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen (lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat), aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annetaan perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustus. (PerVL 11 § 23.11.2007/1063.)

Toiseen veroluokkaan luetaan muut sukulaiset ja vieraat, kuten perinnönjättäjän sisarukset ja sisarpuolet ja sisarusten ja sisarpuolien jälkeläiset ja myös kaikki muut, jotka saavat omaisuutta perintönä tai testamentilla. (PerVL 11 § 23.11.2007/1063.)

Avopuoliso ei peri avopuolisoaan, mutta jos hän saa omaisuutta testamentilla avopuolisoltaan, hän kuuluu II veroluokkaan. Poikkeuksena on kuitenkin perintö- ja lahjaverolain 11 § 3 momentin mukainen avioliitonomainen avosuhde, jossa perinnönsaaja kuuluu I veroluokkaan ja josta jäljempänä.

Mikäli perinnönjättäjällä ei ollut perintöön oikeutettuja sukulaisia tai testamentinsaajia, perintö menee valtiolle (PK 5 luku 1 §). Valtion saanto on kokonaan perintö- ja lahjaverosta vapaa, koska veronsaaja ei voi olla verovelvollinen itselleen (Puronen 2008, 19, 63).

Perintöverosta ovat olleet vapautetut valtio ja sen laitokset, maakunnat, kunnat ja kuntayhtymät, seurakunnat, hyväntekeväisyysjärjestöt ja oppilaitokset, yleishyödylliset yhteisöt ym. (PK 5 luku 2 § 1 mom.).

Perinnönjättäjän omaisuus siirtyy perillisille ja testamentinsaajille tämän kuolinhetkellä, jolloin alkaa pääsäännön mukaan velvollisuus suorittaa veroa laissa mainituin poikkeuksin (PerVL 5 §). Ratkaiseva ajankohta on kuolinpäivä (Puronen 2008, 87). Jos perillinen tai testamentinsaaja ei vastaanota saantoa kymmenen vuoden kuluessa, saajan oikeus vanhenee (PK 16 luku 1 §).

Perillisasemassa oleva henkilö voi luopua perinnöstä aktiivisella luopumistomella, joka on tehtävä kirjallisesti laissa määrättyjä muutosääntöjä noudattaen (PK 17 luku 2 a §). Tällöin hän ei myöskään joudu maksamaan perintöveroa.

Perintöverotuksen perusteeksi tulee se käypä arvo eli omaisuuden todennäköinen luovutushinta, joka omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa.

Kuolinpesän omaisuuden arvosta voidaan vähentää vainajan hautaamisesta, perunkirjoituksesta ja hautakiven hankkimisesta ja pystyttämisestä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Myös velat, joihin luetaan kuolinpesästä menevät,

perinnönjättäjän elinaikaan kohdistuvat verot ja maksut, voidaan vähentää. Perinnönjättäjän puolison saaman hallintaoikeuden arvo voidaan vähentää verovelvolliselle tulevan omaisuuden arvosta, kun hallintaoikeus koskee asuntoa ja asuntoirtaimistoa. (PerVL 9 §.)

Veronalaisesta perintöosuudesta saavat vähentää perinnönjättäjän puoliso 60 000 € (puolisovähennys) ja sellainen perinnönjättäjän suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, jolla perinnönjättäjän kuolinhetkellä lähinnä oli oikeus periä perinnönjättäjä ja joka tuolloin ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 40 000 € (alikäisyysvähennys). (PerVL 12 § 23.11.2007/1063.)

Seuraavassa nykyiset perintöveroasteikot:

Taulukko 1. Perintöveroasteikko 2008 (voimaan 2009), I veroluokka (PerVL 14 § 30.12.2008/1079)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	7
40 000–60 000	1 500	10
60 000–	3 500	13

II veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	20
40 000–60 000	4 100	26
60 000–	9 300	32

Jos perintöosuus on esimerkiksi 20 000 euroa, perintöveroa maksetaan 100 euroa sekä I että II veroluokassa, mutta ylimenevästä osasta veroprosentit ovat erisuuruiset.

2.5 Perintöverotus muissa maissa

Perintövero on voimassa 20 EU-maassa. EU-maista perintöveroa ei peritä Ruotsissa, Portugalissa, Latviassa, Slovakiassa, Itävallassa, Kyproksella ja Virossa. Muista maista esimerkiksi Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Australiasa, Ukrainassa ja Venäjällä perintöveroa ei peritä. Ainakin Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa on käytössä jäämistöverojärjestelmä, jossa jäämistövero kohdistetaan koko perintöön yhtenä kokonaisuutena, kun taas perintöosuusverojärjestelmässä perintöosuusvero lasketaan kullekin perinnönsaajalle erikseen. Jäämistöverojärjestelmässä jäämistöstä suoritettavan veron määrä on periaatteessa yhtä suuri riippumatta perillisten ja testamentinsaajien määrästä ja heidän suhteestaan perinnönjättäjään. Jäämistövero kannetaan Yhdysvalloissa liittovaltiotasolla, mutta osavaltiot voivat itse päättää, perivätkö ne myös perintö- ja lahjaveron. (Puronen 2008, 11.)

3 PERINTÖVEROTUKSEN KEHITYKSESTÄ

Tässä luvussa käydään läpi Suomen perintöverotuksen historiaa.

3.1 Ruotsin ja Venäjän vallan aika

Ruotsin vallan aikana luotiin ne veromuodot, joiden pohjalta perintöverotus toteutettiin Suomen ollessa osa Venäjän keisarikuntaa. Tärkeimpiä veroja olivat leimavero, ns. köyhäinprosentti, kuolinpesäkalustoprocentti ja suostuntavero. Leimavero, jonka ensimmäiset asetukset annettiin 1600-luvulla, perittiin testamentin, pesäluettelon ja perinnönjakokirjan kirjoittamisesta. Arvohenkilöt joutuivat maksamaan korkeamman leimaveron, joka oli kuitenkin varallisuuden suuruudesta riippumaton. Vuodesta 1732 lähtien testamentista perittävä leimavero riippui varallisuuden arvosta, vuonna 1803 myös pesäluetteloista ja perinnönjakokirjoista kannettavien leimaverojen määräämisperusteeksi tulivat kuolinpesän säästöt. (Henttula 2005, 24–27.)

Vuonna 1698 luodun köyhäinprosentin perusteella kunkin perityn jäämistön osalta oli maksettava 1/8 prosenttia kuolinpesän varallisuudesta köyhille. Ylimpien säätyjen henkilöiden osalta kannettiin 1750-luvulta lähtien myös kuolinpesäkalustoprocentti, joka oli 1/4 prosenttia kuolinpesän säästöistä. (Henttula 2005, 24–25.)

Suostuntavero kannettiin ensin vuodesta 1789 lähtien vain rahaomaisuudesta, joka testamentattiin muille kuin puolisolle tai rintaperillisille. Suostuntaveron veropohja laajennettiin rahan lisäksi kaikkeen muuhun testamentilla luovutettuun omaisuuteen 1800-luvun alusta lähtien. Veron suuruus oli aluksi prosentti rahamäärän arvosta, mutta myöhemmin se korotettiin kuuteen prosenttiin testamentatun omaisuuden arvosta. Lisäksi 1800-luvulla säädettiin, että kuolinpesien, joissa ei ollut vainajan lähisukulaisia osakkaina, tuli maksaa myös erillisenä suostuntaverona kaksi prosenttia pesän säästöistä. (Henttula 2005, 25.)

Perintöverotus perustui pääasiassa Ruotsin vallan aikana säädetyille veroille, vaikka Venäjän vallan viimeisinä aikoina oli pyrkimyksiä säätää yhtenäinen perintö- ja lahjaverolaki (Henttula 2005, 26–27).

3.2 Laki perintö- ja lahjaverosta (27.6.1919/85)

Itsenäisen Suomen ensimmäinen perintö- ja lahjaverolaki tuli voimaan vuonna 1919. Laki perustui perintöosuusverojärjestelmälle ja kumosi kaikki entiset perintöverotuksen muodot. Perintövero määrättiin perukirjan perusteella, jos ei laillista perinnönjakoa ollut suoritettu. (Henttula 2005, 27.)

Vuoden 1919 lain soveltaminen osoittautui ongelmalliseksi, koska se oli hyvin niukkasanainen, eikä sen vähäisestä valmistelumateriaalista ollut tulkinta-apua pulmallisissa tilanteissa. Laki oli voimassa vain heinäkuun 1. päivästä 1919 vuoden 1921 loppuun. (Smått 2004, 35.)

Perintöveroa suoritettiin, kun omaisuus perinnön tai testamentin nojalla siirtyi toiselle 1) Suomessa olevasta kiinteistöstä ja sen käyttöön kuuluvasta irtaimistosta 2) Suomessa olevasta irtaimesta omaisuudesta, jonka Suomen kansalainen tai sellainen ulkomaalainen, jolla kuollessaan oli pysyvä asunto Suomessa, oli jättänyt jälkeensä sekä 3) muualla olevasta irtaimesta omaisuudesta, joka kuului Suomen kansalaisen jäämistöön. (Laki perintö- ja lahjaverosta 4 § 27.6.1919/85.)

Omaisuuksen arvo laskettiin sen hinnan mukaan, mikä siitä myytäessä todennäköisesti voitiin saada (Laki perintö- ja lahjaverosta 8 § 1 mom. 27.6.1919/85). Laki vastasi nykyisen lain tarkoittamaa käypää arvoa omaisuuden todennäköisestä luovutushinnasta.

Lain 11 §:ssä sanotaan: *Perintöveroa maksetaan osuudesta, joka perinnön tai testamentin nojalla tulee rintaperilliselle, isälle tahi äidille tai testamentin nojalla jälkeenjääneelle aviopuolisolle tai rintaperillisen jälkeläiselle, seuraavan asteikon mukaan:*

Taulukko 2. Perintöveroasteikko 1919 (Laki perintö- ja lahjaverosta 11 § 27.6.1919/85)

Osuuden arvo, mk.	Vero osuuden alarajan kohdalla sadalta markalta	Veron vakioerä, mk.	Lisäys alarajan yli menevästä kulta-kin täydeltä sadalta markalta mk.
1,000—2,000	0.4	4	1
2,000—5,000	0.7	14	1.2
5,000—10,000	1	50	2
10,000—20,000	1.5	150	2.5
20,000—40,000	2	400	3
40,000—80,000	2.5	1,000	3.5
80,000—160,000	3	2,400	4
160,000—320,000	3.5	5,600	4.5
320,000—640,000	4	12,800	5
640,000—1,280,000	4.5	28,800	5.5
1,280,000—	5		
	sadalta osuuden arvosta		

Edellä mainitulla tavalla laskettu veromäärä maksetaan: kolminkertaisena osuudesta, jonka perinnön tai testamentin nojalla saa veli, sisar tahi veli- tai sisarpuoli; viisinkertaisena osuudesta, joka tulee isän tai äidin vanhemmille taikka veljen, sisaren tahi veli- tai sisarpuolen jälkeläiselle; sekä seitseminkertaisena osuudesta, joka joutuu kaukaisempaa sukua olevalle taikka vieraille. (Laki perintö- ja lahjaverosta 11 § 27.6.1919/85)

Vuoden 1919 perintöosuuden verotettavan arvon alaraja 1 000 markkaa vastaa tänä päivänä ostovoimaltaan 369 euroa, mikä on Suomen itsenäisyyden ajan alhaisin alaraja. Veron vakioerä 4 markkaa vastaa 1,48 euroa.

3.3 Vuoden 1921 perintö- ja lahjaverolaki (30.12.1921/292)

Vuoden 1921 lain tavoitteena oli vuoden 1919 lain soveltamisessa ilmenneiden varojen arvostamiseen liittyvien ongelmien korjaaminen ja varojen arvostamiskäytännön yhtenäistäminen. Varojen arvostamista koskevat määräykset oli si-
dottava yhteen vuoden 1920 tulo- ja omaisuusverosta annetun lain kanssa. (Hallituksen esitys 46/1921.)

Tärkein muutos vuoden 1919 lakiin oli sidossuhteen luominen perintö- ja lahja-
verotuksen ja tulo- ja varallisuusverotuksen välille (Smått 2004, 37).

Perintöveroa suoritettiin, kun omaisuus siirtyi perintönä tai testamentilla toiselle:
1) Suomessa olevasta kiinteästä ja sen käyttöön kuuluvasta irtaimistosta ja
Suomessa olevaan taloudelliseen yritykseen sijoitetusta omaisuudesta 2) muus-
ta kuin 1 kohdassa mainitusta, Suomessa olevasta irtaimesta omaisuudesta,
jonka Suomen kansalainen tai ulkomaalainen, jonka asunto ja kotipaikka hänen
kuollessaan olivat Suomessa, oli jättänyt jälkeensä sekä 3) muualla olevasta
irtaimesta omaisuudesta, joka kuului Suomen kansalaisen jäämistöön. (PerVL 4
§ 30.12.1921/292.)

Perintöveroa maksettiin osuudesta, joka tuli perinnönjättäjän jälkeläiselle, otto-
lapselle, isälle, äidille, ottovanhemmalle tai aviopuolisolle, seuraavan taulukon
mukaan:

Taulukko 3. Perintöveroasteikko 1921 (voimaan 1922) (PerVL 9 §
30.12.1921/292)

Osuuden arvo mk	Vero osuuden alara- jan kohdalla, sadalta markalta	Veron vakioerä mk	Lisäys kultakin alarajan yli mene- vältä täydeltä sa- dalta markalta
2,000—4,000	1	20	2
4,000—8,000	1.5	60	2.5
8,000—16,000	2	160	4
16,000—32,000	3	480	5
32,000—64,000	4	1,280	6
64,000—128,000	5	3,200	7
128,000—256,000	6	7,680	8
256,000—512,000	7	17,920	9
512,000—1,024,000	8	40,960	10
1,024,000—2,048,000	9	92,160	11
2,048,000—	vero: 10 prosenttia osuuden arvosta		

*Edellä mainitulla tavalla laskettu veromäärä maksetaan:
kolminkertaisena osuudesta, jonka saa veli, sisar tahi veli- tai sisarpuoli;*

nelinkertaisena osuudesta, joka tulee isän tai äidin vanhemmille taikka veljen, sisaren tahi veli- tai sisarpuolen jälkeläiselle; sekä viisikertaisena osuudesta, joka joutuu muulle sukulaiselle taikka vieraille.
(PerVL 9 § 30.12.1921/292)

Verotettavan osuuden alaraja 2 000 markkaa vastaa 606 euroa nykyrahassa ja veron vakioerä 20 markkaa vastaa 6 euroa.

Osuudesta, jonka arvo oli enintään 30 000 markkaa (9 097 euroa nykyrahassa), saivat vähentää perinnönjättäjän 1) lapsi, joka ei ollut täyttänyt 15 vuotta tai joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli ansiotyöhön kykenemätön, 20 000 markkaa (6 064 euroa) 2) lapsi, joka ei ollut täyttänyt 21 vuotta, 15 000 markkaa (4 548 euroa) 3) aviopuoliso 15 000 markkaa (4 548 euroa). (PerVL 9 § 30.12.1921/292.)

Kuolinpesän omaisuuden arvosta saatiin vähentää vainajan hautaamis- ja perunkirjoitus- ja pesänjakokustannukset, velat (joihin luettiin myös kuolinpesästä menevät julkiset maksut ja verot) ja jos verovelvollisen tulee toimittaa toiselle rahanarvoinen suoritus tai antaa toisen käyttää hyväkseen verovelvollisen omaisuutta, mikäli tämä ei saa siitä vastiketta (PerVL 7 § 30.12.1921/292).

Vuonna 1937 perintöveroasteikkoa muutettiin. Perintöveroa maksettiin osuudesta, joka tuli perinnönjättäjän jälkeläiselle, ottolapselle, isälle, äidille, ottovanhemmalle tai aviopuolisolle, seuraavan taulukon mukaan:

Taulukko 4. Perintöveroasteikko 1937 (PerVL 9 § 8.5.1937)

Osuuden arvo mk.	Vero-osuuden alarajan kohdalla sadalta markalta mk.	Veron vakioerä mk.	Lisäys kultakin alarajan yli menevältä täydeltä sadalta mar- kalta mk.
20,000—40,000	1.5	300	2.5
40,000—80,000	2	800	4
80,000—160,000	3	2,400	5
160,000—320,000	4	6,400	7
320,000—640,000	5.5	17,600	8.5
640,000—1,280,000	7	44,800	10
1,280,000—2,240,000	8.5	108,800	12
2,240,000—vero:	10 prosenttia osuuden arvosta		

*Edellä mainitulla tavalla laskettu vero maksetaan:
kaksinkertaisena osuudesta, jonka saa veli, sisar tahi veli- tai sisarpuoli;
kolminkertaisena osuudesta, joka tulee isän tai äidin vanhemmille taikka veljen,
sisaren tahi veli- tai sisarpuolen jälkeläiselle; sekä
viisinkertaisena osuudesta, joka joutuu muulle sukulaiselle tahi vieraille. (PerVL
9 § 8.5.1937)*

Verotettavan osuuden alaraja 20 000 markkaa vastaa 6 576 euroa tänä päivänä ja veron määrä 300 markkaa vastaa 98 euroa. Merkittävä muutos toisen ja kolmannen veroluokan kannalta oli se, että nyt toisessa maksettiin kaksinkertaisena ja kolmannessa kolminkertaisena, kun aiemmin maksettiin toisessa kolminkertaisena ja kolmannessa nelinkertaisena.

3.4 Vuoden 1940 perintö- ja lahjaverolaki (12.7.1940/378)

Suomen viimeisin perintö- ja lahjaverolaki on vuodelta 1940 ja sen pykälää on sen jälkeen muutettu useita kertoja.

Vuoden 1940 lain säätäminen lähti liikkeelle vuoden 1921 perintö- ja lahjaverolain todetuista muutostarpeista 1930-luvulla. Vuonna 1931 eduskunnassa katsottiin perintö- ja lahjaverolain kaipaavan perusteellista uudistusta ja hallitus oli vuonna 1936 katsonut veroasteikon 1921 annetussa laissa kohtuuttoman korkeaksi ja ennen kokonaisuudistusta sitä tulisi lieventää ja sen johdosta veroasteikkoon tehtiin muutoksia, jotka vahvistettiin 1937.

Voimassa ollut laki katsottiin muiltakin osin vaikeaksi ja kohtuuttomaksi sekä mahdottomaksi soveltaa. Tämä koski muun muassa veronkantoa ja perimistä ja testamentilla tai lahjana saadun nautintaoikeuden, eläkkeen ja muun elinkautisen tai muun määrävuoitisen etuuden arvioimista tulo- ja omaisuusverolaissa säädetyllä tavalla. Hallituksen esityksessä katsottiin kohtuulliseksi ja oikeudenmukaiseksi, ettei niitä enää veroteta perintö- ja lahjaverolain nojalla, vaan tulo- ja omaisuusverolain nojalla. Myös lesken verovelvollisuus puolisonsa jälkeen katsottiin kohtuuttomaksi silloin, kun hän ei saanut omistusoikeutta puolisonsa yksityiseen omaisuuteen tai pesäosuuteen keskinäisellä testamentilla, ainoastaan hallintaoikeuden. (Hallituksen esitys 59/1940.)

Ehdotuksia vastaavat muutokset tehtiin lakiin ja lesken oikeuksia koskeva 8 § on edelleen voimassa olevaa oikeutta. Toisaalta hallituksen esityksessä oli viitattu valtion vaikeaan rahataloudelliseen tilaan, joka vaatii runsaasti uusia verotuloja, joten 1937 laissa annettu veroasteikko ehdotettiin korotettavaksi, mikä ehdotus hyväksyttiin.

Muilta osilta vuoden 1921 lakia pidettiin ajantasaisena ja toimivana, joten suuriin muutoksiin ei ollut tarvetta (Smått 2004, 38).

Perintöveroa suoritettiin, kun omaisuus perintönä tai testamentilla siirtyi toiselle:
 1) Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta ja irtaimesta omaisuudesta 2) muualla olevasta irtaimesta omaisuudesta, joka kuului Suomessa asuneen henkilön jäämistöön (PerVL 4 § 12.7.1940/378).

Lain 11 §:ssä kuolinpesästä tulevien osuuksien saajat luettiin sukulaisasteen perusteella seuraaviin neljään veroluokkaan:

I. perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat ja lapsen tai ottolapsen rintaperillinen;

II. perinnönjättäjän veli, sisar ja veli- tai sisarpuoli sekä henkilö, joka vähintään viimeiset kymmenen vuotta perinnönjättäjän kuolinhetkeen asti on ollut hänen palveluksessaan ja häntä hoitanut;

III. perinnönjättäjän isän ja äidin vanhemmat sekä veljen, sisaren ja veli- tai sisarpuolen jälkeläinen; sekä

IV. muut sukulaiset ja vieraat. (PerVL 11 § 12.7.1940/378.)

Perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 5. Perintöveroasteikko 1940 (PerVL 14 § 12.7.1940/378)

Verotettava osuuden arvo markkaa	Vero % osuuden alarajan kohdalla	Veron vakioerä markkaa	Vero % alarajan yli menevästä osasta
20,000—40,000	2	400	4
40,000—80,000	3	1,200	5
80,000—160,00	4	3,200	6
160,000—320,000	5	8,000	8
320,000—640,000	6.5	20,800	9.5
640,000—1,280,000	8	51,200	11
1,280,000—2,240,000	9.5	121,600	13
2,240,000—	vero 11 markkaa täydeltä sadalta markalta:		

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena;
 III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena;
 IV veroluokassa asteikon mukainen vero viisinkertaisena. (Perintö- ja lahjavero-
 laki 14 § 12.7.1940/378)*

Verotettavan osuuden alaraja 20 000 markkaa vastaa 5 308 euroa nykyrahassa ja veron vakioerä 400 markkaa vastaa 106 euroa.

Kun osuuden arvo oli enintään 100 000 markkaa (26 540 euroa nykyrahassa), siitä sai ennen verojen määräämistä vähentää 1) lapsi tai ottolapsi, joka verovelvollisuuden alkaessa ei ollut täyttänyt kuuttatoista vuotta tai joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli ansiotyöhön kykenemätön, 60 000 markkaa (15 924 euroa) 2) lapsi tai ottolapsi, joka oli täyttänyt kuusitoista, mutta ei kahtakymmentä vuotta, ja aviopuoliso 40 000 markkaa (10 616 euroa); sekä 3) vähintään viimeiset kymmenen vuotta perinnönjättäjän kuolinhetkeen asti hänen palveluksessaan ollut ja häntä hoitanut henkilö 20 000 markkaa (5 308 euroa). Jos jäämistöön kuului huone- ja talouskaluja, vaatteita sekä muuta asuntoirtoaimistoa, oli perintö, kun perinnönsaajana oli lapsi tai ottolapsi tai aviopuoliso sen omaisuuden kohdalta verovapaa 20 000 markan (5 308 euron) määrään asti osuutta kohti. (PerVL 12 § 12.7.1940/378.)

Perintöveroasteikkoa muutettiin 1950, jolloin verotettavan osuuden alaraja nostettiin 20 000 markasta 100 000 markkaan eli nykyrahassa 699 eurosta 3 498 euroon. Veroluokkia ei muutettu. Perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 6. Perintöveroasteikko 1950 (PerVL 14 § 28.4.1950/213)

Verotettavan omaisuuden arvo mk	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla mk	Vero-% alarajan yli menevästä osasta
100 000—200 000	1 000	3
200 000—500 000	4 000	4.5
500 000—1 000 000	17 500	6.5
1 000 000—2 000 000	50 000	8.5
2 000 000—5 000 000	135 000	10.5
5 000 000—10 000 000	450 000	13
10 000 000 tai enemmän	1 100 000	11

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena;
 III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena; sekä
 IV veroluokassa asteikon mukainen vero viisinkertaisena. (PerVL 14 §
 28.4.1950/213)*

Verotettavan osuuden alaraja 100 000 markkaa vastaa 3 498 euroa nykyrahassa. Veron vakioerä 1 000 markkaa vastaa nykyisin 34 euroa.

Samalla muutettiin 12 §, jossa määrättiin vähennyksistä. Veronalaisista perintöosuuksista saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso 400 000 markkaa (13 993 euroa nykyrahassa) 2) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka ei ollut täyttänyt kahtakymmentä vuotta, 100 000 markkaa (3 498 euroa) sekä sen lisäksi 20 000 markkaa (699 euroa) jokaiselta täydeltä vuodelta, jonka hän oli alle kahdenkymmenen vuoden iän 3) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli ansiotyöhön kykenemätön, edellisessä kohdassa mainittujen määrien lisäksi 200 000 markkaa (6 996 euroa) 4) vähintään viimeiset kymmenen vuotta perinnönjättäjän kuolemaan asti hänen palveluksessaan ollut ja häntä hoitanut henkilö 100 000 markkaa (3 498 euroa) sekä 5) perinnönjättäjän puoliso ja lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, kun jäämistöön sisältyi huone- ja talouskaluja, vaatteita sekä muuta asuntoirtaimistoa, enintään 100 000 markkaa (3 498 euroa) perintöosuutta kohti (PerVL 12 § 15.5.1950/213).

Vuonna 1959 perintöveroasteikkoa muutettiin ja perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavasti 1.1.1960 alkaen:

Taulukko 7. Perintöveroasteikko 1959 (voimaan 1960) (PerVL 14 § 30.12.1959/520)

Verotettavan osuuden arvo mk	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla mk	Vero-% alarajan yli menevästä osasta
200 000—500 000	2 000	3.5
500 000—1 000 000	12 500	5.5
1 000 000—2 000 000	40 000	7.5
2 000 000—5 000 000	115 000	9.5
5 000 000—10 000 000	400 000	12
10 000 000 tai enemmän	1 000 000	11

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena;
III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena;
IV veroluokassa asteikon mukainen vero viisinkertaisena. (PerVL 14 §
30.12.1959/520)*

Verotettavan osuuden alaraja 200 000 markkaa vastaa 4 204 euroa ja veron vakioerä 2 000 markkaa osuuden alarajan kohdalla vastaa 42 euroa.

Veronalaisesta perintöosuudesta saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso 600 000 markkaa (12 614 euroa nykyrahassa); 2) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka ei ollut täyttänyt 20 vuotta, 150 000 markkaa (3 153 euroa) sekä 30 000 markkaa (630 euroa) jokaiselta täydeltä vuodelta, jonka hän oli alle 21 vuoden iän 3) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli kykenemätön ansio-työhön, edellisessä kohdassa mainittujen määrien lisäksi 300 000 markkaa (6 307 euroa) 4) vähintään viimeiset 10 vuotta perinnönjättäjän kuolemaan asti hänen palveluksessaan ollut ja häntä hoitanut henkilö 150 000 markkaa (3 153 euroa) 5) perinnönjättäjän puoliso ja lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, kun jäämistöön sisältyi huone- ja talouskaluja, vaatteita sekä muuta asunotoir-
taimistoa, enintään 200 000 markkaa (4 204 euroa) perintöosuutta kohti. (PerVL 12 § 30.12.1959/520.)

Vuonna 1979 IV veroluokka poistettiin ja perintöveroasteikko, joka oli pysynyt samana lähes 20 vuotta, muutettiin. I veroluokka pysyi samana, II veroluokkaan siirrettiin veljen, sisaren ja veli- tai sisarpuolen jälkeläinen III veroluokasta, III veroluokasta tuli muut sukulaiset ja vieraat. (PerVL 11 § 16.3.1979/318.)

Perintöveroa maksettiin I veroluokassa vuonna 1979 seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 8. Perintöveroasteikko 1979 (PerVL 14 § 16.3.1979/318)

Verotettavan osuuden arvo mk	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla mk	Vero-% ylimenevästä osasta
10 000—25 000	200	6
25 000—50 000	1 100	8
50 000—100 000	3 100	10
100 000—200 000	8 100	11
200 000—300 000	19 100	12
300 000—500 000	31 100	12,5
500 000—700 000	56 100	13
700 000—1 400 000	82 100	13,5
1 400 000—	176 600	14

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena; ja
III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena.* (PerVL 14 §
16.3.1979/318)

Verotettavan osuuden alaraja 10 000 markkaa on 4 990 euroa nykypäivänä ja veron vakioerä 200 markkaa on 99 euroa.

Veronalaisesta perintöosuudesta saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso 25 000 markkaa (12 475 euroa nykyrahassa) 2) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 5 000 markkaa (2 495 euroa) sekä 1 000 markkaa (499 euroa) jokaiselta täydeltä vuodelta, jonka hän oli alle 18 vuoden iän 3) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli kykenemätön ansio-työhön, edellisessä kohdassa mainittujen määrien lisäksi 10 000 markkaa (4 990 euroa) 4) vähintään viimeiset 10 vuotta perinnönjättäjän kuolemaan asti hänen palveluksessaan ollut ja häntä hoitanut henkilö 5 000 markkaa (2 495 euroa) 5) perinnönjättäjän puoliso ja lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, kun jäämistöön sisältyi huone- ja talouskaluja, vaatteita sekä muuta asuntoir-
taimistoa, enintään 10 000 markkaa (4 990 euroa) perintöosuutta kohti. (PerVL 12 § 16.3.1979/318.)

Yrityksen sukupolven vaihtoa helpotettiin antamalla vähennysoikeuksia (63 § 16.3.1979/318.)

Vuonna 1985 veroluokkia ja perintöveroasteikkoa muutettiin, muutokset otettiin käyttöön 1.1.1986 alkaen. II veroluokasta poistettiin kokonaan henkilö, joka viimeiset kymmenen vuotta oli ollut perinnönjättäjän palveluksessa ja häntä hoitanut. III veroluokkaa ei muutettu. (PerVL 11 § 22.11.1985/876.)

I veroluokkaan oli lisätty vuonna 1984 perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annettiin perintökaaren luvun 8 2 §:ssä tarkoitettu avustus, tuloverolain 7 §:n 3 momentin tarkoittama avopuoliso. (PerVL 11 § 15.6.1984/463.)

Perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 9. Perintöveroasteikko 1985 (voimaan 1986) (PerVL 22.11.1985/876)

Verotettavan osuuden arvo mk	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla mk	Vero-% ylimenevästä osasta
15 000—37 500	200	6
37 500—75 000	1 550	8
75 000—150 000	4 550	10
150 000—300 000	12 050	11
300 000—450 000	28 550	12
450 000—750 000	46 550	12,5
750 000—1 050 000	84 050	13
1 050 000—2 100 000	123 050	13,5
2 100 000—	264 800	14

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena ja
III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena.* (PerVL 14 § 22.11.1985/876)

Verotettavan osuuden alaraja 15 000 markkaa vastaa 4 298 euroa ja veron vakioerä 200 markkaa 57 euroa.

Veronalaisesta perintöosuudesta saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso 37 500 markkaa (10 747 euroa nykyrahassa) 2) perinnönjättäjän lapsi tai otto-

lapsi tai näiden perillinen, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 7 500 markkaa (2 149 euroa) sekä 1 500 markkaa (429 euroa) jokaiselta täydeltä vuodelta, jonka hän oli alle 18 vuoden iän 3) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuneen pysyvän haitan takia oli ansiotyöhön kykenemätön, edellisessä kohdassa mainittujen määrien lisäksi 15 000 markkaa (4 298 euroa) 4) vähintään viimeiset kymmenen vuotta ennen perinnönjättäjän kuolemaa hänen palveluksessaan ollut ja häntä hoitanut henkilö 7 500 markkaa (2 149 euroa) sekä 5) perinnönjättäjän puoliso ja lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, kun jäämistöön sisältyi huone- ja talouskaluja, vaatteita sekä muuta asuntoirtoaimistoa, enintään 15 000 markkaa (4 298 euroa) perintöosuutta kohti. (PerVL 12 § 22.11.1985/876.)

Vuonna 1995 perintöveroasteikkoa, joka oli ollut voimassa noin 10 vuotta, muutettiin, mutta veroluokat pysyivät entisenlaisina. Laki tuli voimaan 1.1.1996. Perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 10. Perintöveroasteikko 1995 (voimaan 1996) (PerVL 8.12.1995/1392)

Verotettavan osuuden arvo mk	Veron vakioerä osuuden alarajan osasta	Vero-% ylimenevästä osasta
20 000—100 000	500	10
100 000—300 000	8 500	13
300 000—	34 500	16

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena; ja
III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena.* (PerVL 14 § 8.12.1995/1392)

Asteikon portaita määrä vähennettiin yhdeksästä kolmeen. Verotettavan osuuden alaraja 20 000 markkaa vastaa 4 160 euroa ja veron vakioerä 500 markkaa vastaa 104 euroa.

Veronalaisesta perintöosuudesta saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso ja henkilö, johon sovellettiin puolisoa koskevia säännöksiä, 40 000 markkaa (8 321 euroa nykyrahassa) 2) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rin-

taperillinen, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 20 000 markkaa (4 160 euroa).
(PerVL 12 § 8.12.1995/1392.)

Kun eurosta tuli Suomen virallinen valuutta vuonna 2002, perintöveroasteikkoa muutettiin vastaamaan suurin piirtein vuoden 1995 asteikkoa, joka oli markois-
sa. Asteikko oli voimassa vuoden 2007 loppuun. Veroluokkia ei muutettu. Seuraavassa 1.1.2002 voimaan tullut perintöveroasteikko:

Taulukko 11. Perintöveroasteikko 2001 (voimaan 2002) (PerVL 14 §
26.10.2001/909)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
3 400–17 000	85	10
17 000–50 000	1 445	13
50 000–	5 735	16

*II veroluokassa asteikon mukainen vero kaksinkertaisena, ja
III veroluokassa asteikon mukainen vero kolminkertaisena.* (PerVL 14 §
26.10.2001/909)

Verotettavan osuuden alaraja 3 400 euroa vastaa 3 763 euroa nykyrahassa ja veron vakioerä 85 euroa vastaa 94 euroa.

Veronalaisesta perintöosuudesta saivat vähentää 1) perinnönjättäjän puoliso ja henkilö, johon sovellettiin puolisoa koskevia säännöksiä, 6 800 euroa (7 527 euroa nykyrahassa) 2) perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi tai näiden rintaperillinen, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 3 400 euroa (3 763 euroa). (PerVL 12 § 26.10.2001/909.)

Vuonna 2007 tehtiin merkittäviä muutoksia, jotka tulivat voimaan 1.1.2008. Kolmas veroluokka eli muut sukulaiset ja vieraat poistui käytöstä 1.1.2008, ja nämä siirtyivät toiseen luokkaan. I veroluokkaan lisättiin, että aviopuolisona pidetään myös perinnönjättäjän kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä, joka on aikaisemmin ollut avioliitossa perinnönjättäjän kanssa tai jolla

on tai on ollut yhteinen lapsi perinnönjättäjän kanssa. (PerVL 11 § 23.11.2007/1063.)

Perintöveroa maksettiin I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Taulukko 12. Perintöveroasteikko 2007 (voimaan 2008) (PerVL 14 § 23.11.2007/1063)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	10
40 000–60 000	2 100	13
60 000–	4 700	16

II veroluokassa vero on asteikon mukainen vero kaksinkertaisena (PerVL 14 § 23.11.2007/1063).

Vuonna 2008 verotettavan omaisuuden alaraja korotettiin 3 400 eurosta 20 000 euroon. 20 000 euron alaraja on korkein alaraja tähän mennessä.

Vuoden 2008 alussa voimaan tulleet puoliso vähennys ja alaikäisyys vähennys ovat tähän mennessä korkeimmat vähennysoikeudet, ja ne ovat edelleen voimassa. Veronalaisesta perintöosuudesta saavat vähentää perinnönjättäjän puoliso 60 000 € (puolisovähennys) ja sellainen perinnönjättäjän suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, jolla perinnönjättäjän kuolinhetkellä lähinnä oli oikeus periä perinnönjättäjä ja joka tuolloin ei ollut täyttänyt 18 vuotta, 40 000 € (alaikäisyys vähennys). (PerVL 12 § 23.11.2007/1063.)

4 VEROLUOKKIEN MUUTOKSISTA

Vuoden 1919 laissa ei perillisten ja testamentinsaajien jaottelusta käytetty varsinaisesti nimitystä ”veroluokat”, mutta käytännössä perinnönsaajat oli kuitenkin jaettu neljään eri veroluokkaan.

Ensimmäiseen luokkaan kuuluivat perinnönjättäjän rintaperillinen, isä tai äiti tai testamentin nojalla jälkeenaläjä aviopuoliso tai rintaperillisen jälkeläinen.

Toiseen veroluokkaan, jossa maksettiin kolminkertaisena perintöosuudesta, kuuluivat veli, sisar tai veli- tai sisarpuoli. Kolmanteen luokkaan, jossa maksettiin viisinkertaisena, kuuluivat isän tai äidin vanhemmat taikka veljen, sisaren tahi veli- tai sisarpuolen jälkeläiset. Neljänteen luokkaan, jossa maksettiin seitseminkertaisena, kuuluivat kaukaisempaa sukua olevat taikka vieraat.

Vuoden 1921 lain veroluokkajaottelu oli vuoden 1919 lain kaltainen, mutta ensimmäisessä luokassa ei ollut rintaperillisen jälkeläistä, joka kuului nyt neljänteen luokkaan eli muihin sukulaisiin tai vieraisiin. Toisessa luokassa maksettiin kolminkertaisena, kolmannessa nelinkertaisena, neljännessä viisinkertaisena.

Vuonna 1937 ensimmäiseen luokkaan lisättiin ottolapsi ja ottovanhemmat. Samalla tehtiin muutos, jonka mukaan toisessa luokassa maksettiin kaksinkertaisena ja kolmannessa luokassa kolminkertaisena (neljännessä edelleen viisinkertaisena) eli samalla tavalla kuin tulevassa vuoden 1940 laissa melkein 40 vuoden ajan.

Vuoden 1940 perintö- ja lahjaverolaissa I veroluokkaan kuuluivat perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, aviopuolison lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat, lapsen tai ottolapsen rintaperillinen. II veroluokkaan kuuluivat perinnönjättäjän veli, sisar ja veli- tai sisarpuoli sekä henkilö, joka vähintään viimeiset kymmenen vuotta perinnönjättäjän kuolemaan asti oli ollut hänen palveluksessaan ja häntä hoitanut. III veroluokkaan kuuluivat isän ja äidin vanhemmat sekä veljen, ssa-

ren ja veli- tai sisarpuolen jälkeläinen. IV veroluokkaan kuuluivat muut sukulaiset ja vieraat.

Seuraavan kerran veroluokkia muutettiin vasta vuonna 1979, jolloin IV veroluokka (muut sukulaiset ja vieraat) poistettiin ja II veroluokkaan siirrettiin veljen, sisaren ja veli- tai sisarpuolen jälkeläinen III veroluokasta, III veroluokka käsitti nyt muut sukulaiset ja vieraat.

Vuonna 1984 I veroluokkaan lisättiin perinnönjättäjän kihlakumppani, jolle annetaan perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu avustus, tuloverolain 7 §:n 3 momentin tarkoittama avopuoliso. Vuonna 1985 II veroluokasta poistettiin henkilö, joka vähintään viimeiset kymmenen vuotta perinnönjättäjän kuolemaan asti oli ollut hänen palveluksessaan ja häntä hoitanut, ja siitä lähtien hän kuulunut muihin sukulaisiin ja vieraisiin.

Vuonna 2007 lakiin tehtiin seuraavat muutokset. Merkittävä muutos oli III veroluokan poistaminen, jolloin II veroluokasta tuli muut sukulaiset ja vieraat. I veroluokkaan lisättiin, että aviopuolisona pidetään myös perinnönjättäjän kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä, joka on aiemmin ollut perinnönjättäjän kanssa avioliitossa tai jolla on tai on ollut yhteinen lapsi perinnönjättäjän kanssa.

Vuonna 2008 lakiin lisättiin I veroluokkaan kuuluviksi myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävät samaa sukupuolta olevat henkilöt.

Veroluokkien muutoksista voidaan tehdä johtopäätös, että ankarimmin verotettu viimeinen veroluokka muut sukulaiset ja vieraat on saanut verotuksissa lievennyksiä, jotka ovat selvästi parantaneet tähän veroluokkaan kuuluvien asemaa, mitä tulee verotuksen ankaruuteen ja suhteessa toisiin veronmaksajiin. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että perinnönsaajat, jotka alun perin ovat kuuluneet muihin sukulaisiin ja vieraisiin, ovat neljännen ja kolmannen veroluokan poistuttua nyt toisessa veroluokassa. Tietysti asiaan vaikuttavat myös veroasteikkojen muutokset lievempään suuntaan.

5 VAROJEN ARVOSTAMINEN

Vuoden 1919 laissa perintöveron perusteeksi pannaan se arvo, mikä verotettavalla omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa (Laki perintö- ja lahjaverosta 7 § 1 mom. 27.6.1919/85). Tätä pääsääntöä on noudatettu periaatteena samanaikaisena kaikkien perintö- ja lahjaverolakien voimassaoloajan.

Lain 8 §:n mukaan omaisuuden arvo laskettiin sen hinnan mukaan, mikä siitä myytäessä todennäköisesti voidaan saada. Jos myyntihinta veroa määrättäessä vallitsevien olosuhteiden johdosta huomattavasti poikkeaa siitä, mitä samasta omaisuudesta voidaan olettaa tavanomaisissa oloissa saatavan, on omaisuuden arvoksi pantava viimeksi mainittu hinta, mikä tarkoittaa poikkeavaa arvoa. (Laki perintö- ja lahjaverosta 8 § 1 mom. 27.6.1919/85.)

Lainkohdan 2 momentissa on määräys vuotuisen tulon verotuksesta. Jos sen suuruus ei ole ollut tiedossa, sen arvoksi laskettiin viisi prosenttia pääoman arvosta ja toisaalta, jos vain tulo oli tiedossa, niin pääomana arvona oli pidettävä tulon kaksikymmenkertaista määrää. Lisäksi 3 momentin mukaan haltijan elinajaksi annettu vapaa käyttöoikeus omaisuuteen katsottiin omistusoikeuden veroiseksi. Lisäksi vuoden 1919 laissa oli erityismääräyksiä verotettavan omaisuuden arvioimisesta 9 ja 10 §:ssä, kuten pörssissä noteeratut arvopaperit, saatavat, elinkautisen nautinto-oikeuden, eläkkeen ja elinkautisen etuuden arvot ja sääntöperinnön arvo.

Yritysvarallisuuden tai kiinteistöjen arvostamisesta laki ei sisältänyt ohjeita eikä se antanut muistakaan varallisuuseristä perukirjan laatijalle ohjeita käypien arvojen määrittämiseksi. Viranomaiset eivät kyenneet valvomaan varallisuudesta käytettyjen arvojen todenmukaisuutta. Käytetyt arvot jäivät usein liian alhaisiksi. (Smått 2004, 36.)

Vuoden 1921 lain mukaan omaisuus arvioitiin niiden perusteiden mukaan, jotka olivat voimassa omaisuuden arvioimisesta tulo- ja omaisuusverotuksessa (PerVL 8 § 30.12.1921/292). Tämä oli olennainen muutos aikaisempaan arvostamissääntöön.

Vuoden 1921 lailla säädettiin sidossuhde omaisuusverotukseen, koska verojärjestelmän yhtenäisyydellä uskottiin voitavan poistaa arvostuksessa todetut epäkohdat (Mattila 1984, 101). Yhtenäisellä verojärjestelmällä pyrittiin parantamaan uskottujen miesten suorittaman varojen arvostamisen kontrollointia ja kehittämään arvostamiskäytäntöä yhdenmukaisempaan suuntaan. Tavoitteena oli kohoittaa perukirjoissa käytetyt arvot lähelle käypiä markkina-arvoja lisäämällä valvontaa. (Smått 2004, 38.)

Varojen arvostaminen osoittautui erittäin vaikeaksi kysymykseksi 1920-luvulta lähtien, käypä arvo ilman tarkempia ohjeita ei ollut riittävä ohje. (Mattila 1984, 114.)

Vuoden 1940 lain säädetyt arvostusta koskevat kohdat saivat saman sisällön kuin edellisessä laissa. Sidossuhde omaisuusverotukseen säilyi. (Mattila 1984, 100.)

Vuoden 1940 lain esitöissä oli todettu, että elinkautisten ym. etuuksien kapitalisointi (pääomittaminen) tuleville ja oletetuille elinvuosille saattoi johtaa niin suureen perintöveroon, että saajan ei kannattanut ottaa etuutta vastaan ja jopa ylittää veroina sen, mitä edunsaaja on todellisuudessa ehtinyt saada ennen kuolemaansa. Kuten edellä jo sanottu, hallituksen esityksessä katsottiin kohtuulliseksi ja oikeudenmukaiseksi, ettei niitä etuuksia enää veroteta perintö- ja lahjaverolain nojalla, vaan tulo- ja omaisuusverolain nojalla. Tämä epäkohdan korjaaminen on ollut samalla perittyjen varojen arvostukseen liittyvän epäkohdan korjaamista. (Hallituksen esitys 59/1940.)

Käyvän arvon määrittely perintö- ja lahjaverotuksessa niiden periaatteiden mukaan, jotka olivat voimassa omaisuuden arvioimisesta tulo- ja omaisuusverotuksessa, aiheutti omat ongelmansa erityisesti verottajan kannalta verojen määris-

sä veronmaksajien eduksi. Tulo- ja varallisuusverotuksessa vahvistettiin selvästi käypiä arvoja alhaisempia omaisuuden arvoja, joita käyttämällä verovelvolliset saivat huomattavat verosäästöt. (Smått 2004.)

Perunkirjoituksissa oli yleensäkin tapana merkitä omaisuuden arvot perukirjoihin mahdollisimman alhaisiksi ja enintään verotusarvo, josta pyrittiin vielä poikkeamaan alaspäin lisäämällä omaisuuden arvoa alentavia erityisiä seikkoja omaisuuden huonokuntoisuudesta. Koska verotus perustui perukirjaan, verottajalla ei ollut aina mahdollisuutta varmentaa ilmoituksen todenperäisyyttä, jolloin verotus tosiasiasa saattoi tapahtua vastoin käyvän arvon periaatteita. Käyvän arvon ”aliarvostusta” oli tapahtunut jo 1919 lain säätämisen jälkeen ja sama epäkohta oli todettu vuoden 1921 lain säätämisen jälkeen. Nyt sama käytäntö oli jatkunut vuoden 1940 jälkeen siihen saakka, kunnes viime vuosikymmeninä verottaja oli ryhtynyt muuttamaan omaisuus-/varallisuusverotuksessa verotettavien varojen verotusarvoja vastaamaan todellisia käypiä arvoja, jolloin omaisuuden arvoilla spekulointi väheni perunkirjoituksissa.

Lisäksi tärkeimmän muutoksen varojen arvostuksessa aiheutti 1993 voimaan tullut tuloverolaki, jolla määrättiin myös peritystä omaisuudesta saatu luovutusvoitto veronalaiseksi pääomatulon veroprosentin mukaan. Tällöin erityisesti ensimmäisessä veroluokassa perukirjaan oli kannattavaa merkitä todennäköinen käypä luovutushinta, jos perinnönsaajalla oli tarkoitus myydä samaansa perintöomaisuutta lähivuosina, koska perintöveroasteikon mukainen vero enimmilläänkin 14 % oli vähemmän kuin tuolloinen pääomatulon tuloveroprosentti 25 %.

Tilanne on tänä päivänä sama veroasteikkomuutoksista (enimmillään 13 % I veroluokassa) ja pääomatulon veroprosentin muutoksista (nykyisin 28 %) huolimatta ja vaikuttaa verosuunnitteluun viimeistään perunkirjoituksessa mahdollisia tulevia omaisuuden luovutuksia silmällä pitäen ottaen huomioon myös eri perintöveroluokat ja -asteikot. Nimenomaan omaisuuden arvostuksen nostaminen käypiin arvoihin on osaltaan lisännyt verotuloja ja tässä mielessä voidaan puhua verotuksen kiristymisestä veronmaksajan kannalta katsoen, vaikka muilta osin olisi tapahtunut verotuksen lieventymistä. (Havo 2009.)

Yksittäisenä esimerkkinä verohelpotuksista ja veronkiristyksistä todettakoon, että vuonna 1979 lisätyllä säädöksellä oli tarkoitus antaa verohelpotus maatilaa tai yritystä jatkavalle perilliselle, mutta muun kuin maatalaan tai yritykseen kuuluvan varallisuuden perintö- ja lahjaverotusta se kiristi (Smått 2004, 40).

Tällä muutoksella tuli olemaan vaikutusta myös arvostuskysymyksiin (Mattila 1984, 102), vaikka uusi huomiota herättävä ja kiistanalainen lainkohta oli tarkoitettu kuulumaan veronhuojennuksen piiriin.

Maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi tämän lain mukaan määrätystä verosta vähennetään vero, joka perintöosuudesta tai lahjasta olisi määrättävä, jos maatalaan maatalousmaa, metsä, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluvat varat arvostettaisiin verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaan. Näin saatu erotus tai, jos se on suurempi kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun perintö- ja lahjaveron 5 000 markan ylimenevä osa, viimeksi mainittu määrä jätetään maksuunpanematta. (PerVL 63 § 2 mom. 16.3.1979/318).

Voidaan päätellä 63 §:n 2 momentista, että kaikki erityissäännöksen piiriin kuulumattomat varallisuuserät pitäisi arvostaa varallisuusverotuksessa käytettyjä arvoja korkeampaan arvoon (Smått 2004, 40).

Vuonna 1995 voimaan tullut uusi 55 § korvasi 63 a §:n ja viimeisin myös arvostuskysymystä koskeva lainmuutos on vuodelta 2005, joista muutoksista jäljempänä huojennusten kohdalla.

Maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka perintöosuudesta tai lahjasta olisi määrättävä, jos maatalaan maatalousmaa ja sitä vastaava CAP-maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluva yritysvarallisuus arvostettaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä. (22.12.2005/1144)

Varat, joita ei lueta nettovarallisuuteen, arvostetaan seuraavasti:

- 1) maatalaan kuuluva metsä 40 prosenttiin sen varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n mukaisesta arvosta;*
 - 2) maatilan asuinrakennus ja metsätalouden tuotantorakennuksen rakennuspaikka 40 prosenttiin varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 5 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä;*
 - 3) metsätalouden tuotantorakennukset, koneet ja laitteet 40 prosenttiin niiden verotuksessa poistamatta olevasta hankintamenosta; ja*
 - 4) muut varat 40 prosenttiin niiden käyvästä arvosta.*
- (PerVL 55 § 22.12.2005/1144.)*

6 VÄHENNYKSET

Vähennykset alentavat jäämistöomaisuuden arvoa, josta perintöverot määrätään ja samalla maksettavien perintöverojen määrät vähenevät.

6.1 Voimassa oleva laki

Voimassa olevan lain mukaan kuolinpesän omaisuuden arvosta tehtäviä vähennyksiä ovat jo perukirjaan merkittävät vähennykset PerVL 9 §:n 2 momentin mukaan, kuten vainajan elinaikaan kohdistuvat velat, hautamisesta ja perunkirjoituksesta aiheutuvat kulut yms. Jotta nämä vähennykset otettaisiin huomioon, ne on yleensä ilmoitettava perukirjassa.

Toiseksi vähennyksiä ovat PerVL 9 §:n 3 momentin mukaan myös tietyt velvoitteet, joita verovelvollinen perinnönsaaja joutuu suorittamaan saamastaan omaisuudesta vastikkeetta ja perintökaaren 3 luvun 1a §:n mukainen lesken hallintaoikeuden pääomitettu arvo (PerVL 10 §), joka yleensä koostuu lesken hallintaoikeudesta puolisoiden yhteisenä kotina käytettyyn asuntoon. Nämä vähennykset verottaja yleensä ottaa huomioon ja laskee viran puolesta perintöverotuslaskelmassa ilman, että vähennyksiä tarvitsee erikseen vaatia tai laskea perukirjassa. Vähennykset tehdään verovelvolliselle tulevan omaisuuden arvosta.

Kolmanneksi vähennyksiä ovat PerVL 12 §:ssä sanotut alaikäisyysvähennys ja puoliso vähennys, jotka vähennetään veronalaisesta perintöosuudesta, ja verottaja ottaa ne huomioon viran puolesta.

Laki ei anna mahdollisuutta, että itse perintöverosta voisi vielä tehdä vähennyksiä, kuten esimerkiksi tuloverotuksessa verosta voidaan vähentää kotitalousvähennys. Perintöverotuksessa on mahdollisuus saada tietyin ehdoin vapautusta verosta, jolloin osa siitä jätetään maksuun panematta, mutta silloin puhutaan

veronhuojennuksesta eikä vähennyksestä. Veronhuojennuksesta on tarkemmin luvussa 7.

6.2 Vähennykset aikaisempien lakien mukaan

Seuraavassa käsitellään aikaisempien lakien vähennyksiä. Aikaisempien lakien ja lainmuutosten markkamääräiset vähennykset on muutettu euroiksi käyttäen rahan arvon muutoskerrointa, koska vähennysten vertailu nykypäivään on helpompaa.

Vuoden 1919 laissa perukirjaan merkittäviä ja hyväksyttäviä vähennyksiä olivat vainajan hautaamis-, perunkirjoitus- ja pesänjakokustannukset ja velat, joihin luettiin kuolinpesästä menevät julkiset maksut ja verot. Vähennykseksi ei hyväksytty velkaa, joka oli kiinnitetty muussa maassa olevaan kiinteistöön eikä sellaisen kiinteistön arvosta, jonka muussa maassa asunut ulkomaalainen on Suomessa omistanut, voitu vähentää muuta velkaa kuin kiinteistöön kiinnitetty velka. Perintöveroa ei myöskään saanut vähentää. (Laki perintö- ja lahjaverosta 7 § 2 mom. 27.6.1919/85.)

Lisäksi voitiin vähentää perityn omaisuuden arvosta omaisuutta rasittava toiselle kuuluva nautintaoikeus tai oikeus tuottoon tai muuhun etuuteen (Laki perintö- ja lahjaverosta 10 § 1 mom. 27.6.1919/85).

Vuoden 1921 lain 7 § 2 momentti perukirjaan merkittävistä vähennyksistä on samansisältöinen kuin vuoden 1919 laissa. Laki sisälsi myös vuoden 1919 lain 10 § 1 momenttia vastaavan säännöksen niin, että vähennyksenä hyväksyttiin 7 § 3 momentin mukaan perinnönsaajan vastattavina velvollisuuksina olevien kerta- tai toistuvaissuoritteiden arvo, jonka hän joutui jollekin suorittamaan tai oli velvollinen antamaan käyttöoikeuden perittyyn omaisuuteen eikä saanut siitä vastiketta. Lisäksi ulkomaalaisen Suomesta olevasta omaisuudesta sai vähentää vain ne velat ja velvoitukset, jotka liittyivät Suomessa olevaan omaisuuteen.

Täysin uusina vähennysmuotoina vuoden 1921 lakiin tulivat nykyisin puoliso- ja alaikäisyysvähennyksinä tunnetut vähennysoikeudet ja lisäksi vammaiset ja

muutoin työkyvyttömät saivat vähennysoikeuden perintöosuudestaan. Vähennysoikeudet helpottivat huomattavasti näiden taloudellista tilannetta tuonaikaisissa taloudellisissa olosuhteissa. Lain sanamuodon mukaan vähennys oli sidottu osuuden enimmäisarvoon 9 097 euroa (30 000 markkaa) niin, että 6 064 euron vähennyksen saivat alle 15-vuotias lapsi tai joka henkisen tai ruumiillisen vian takia oli ansiotyöhön kykenemätön. Alle 21-vuotias sai vähentää 4 548 euroa, kuten myös aviopuoliso. (PerVL 9 § 2 momentti 30.12.1921/292.)

Vuonna 1937 edellä sanottu perintöosuuden arvo korotettiin 32 880 euroon (100 000 markkaa). Vuoden 1940 laissa perintöosuuden enimmäismäärä, josta saatiin tehdä vähennyksiä, oli 26 540 euroa. Vuodesta 1950 lähtien enimmäismäärää ei enää ollut, vaan se oli poistettu laista.

Vuoden 1937 muutos antoi 19 728 euron vähennysoikeuden perinnönjättäjän lapselle tai ottolapselle, joka ei ollut täyttänyt 16 vuotta tai joka oli ansiotyöhön kykenemätön. Aviopuoliso ja lapsi tai ottolapsi saivat vähentää 13 152 euroa.

Vuoden 1940 perintö- ja lahjaverolaissa aviopuoliso sai vähentää 10 616 euroa samana vuonna. Vuonna 1950 aviopuolison vähennysoikeus nousi 13 993 euroon, vuonna 1960 väheni 12 614 euroon, vuonna 1979 väheni 12 475 euroon, vuonna 1986 väheni 10 747 euroon, vuonna 1996 väheni 8 321 euroon ja vuonna 2002 väheni 7 527 euroon. Vuoden 2008 alusta lähtien puoliso on saanut vähentää 60 000 euroa, mikä on huomattava muutos aiempaan vähennyksen määrään.

Viimeistään kymmenen vuotta vainajan palveluksessa ollut ja häntä hoitanut henkilö sai vähentää 5 308 euroa. Huomattakoon, että lakiin tuli säännös, jonka mukaan sodassa kuolleen lapsi ja aviopuoliso saivat verovapauden 53 080 euroon asti kumpikin erikseen, jolloin muita vähennyksiä ei hyväksytty. Verovapaudessa ei ollut varsinaisesti kysymys vähennyksestä.

Alaikäisyysvähennyksessä on tapahtunut samankaltainen muutos eli vuoden 2008 alusta henkilö, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta verovelvollisuuden alkaessa, on voinut vähentää 40 000 euroa, kun vuonna 2002 se oli vain 3 763 euroa,

4 160 euroa vuonna 1996 ja 2 149 euroa vuonna 1986. Pitää kuitenkin muistaa, että alaikäisyysvähennykseen oikeuttavat ikäraajat ovat vaihdelleet paljon viime vuosikymmenien aikana. Vuodesta 1950 vuoden 1995 loppuun myös perinnönjättäjän lapsen rintaperillinen oli ollut oikeutettu vähennykseen. Vuoden 1921 lain mukaan alaikäinen oli henkilö, joka ei ollut täyttänyt 15 vuotta tai 21 vuotta, vuonna 1937 henkilö, joka ei ollut täyttänyt 16 vuotta tai 21 vuotta, vuonna 1940 henkilö, joka ei ollut 16 vuotta tai oli täyttänyt 16, mutta ei 21 vuotta, vuonna 1950 henkilö, joka ei ollut täyttänyt 21 vuotta, vuonna 1960 henkilö, joka ei ollut täyttänyt 20 vuotta ja vuodesta 1979 eteenpäin alle 18-vuotias. Perinnönjättäjän lapsi tai ottolapsi (tai näiden rintaperillinen vuodesta 1950 lähtien), joka on henkisen tai ruumiillisen vian takia ansiotyöhön kykenemätön on ollut vähennykseen oikeutettu vuoden 1995 loppuun saakka.

Jos vertaillaan alaikäisyysvähennyksen määrää ottamatta huomioon siihen oikeutetun ikää, vuodesta 1940 lähtien alaikäisyysvähennyksen määrää on alati laskettu, kunnes sitä nostettiin paljon vuoden 2008 alusta. Vuonna 1940 vähennys oli 15 924 euroa, vuonna 1960 vähennys oli 3 153 euroa ja vuonna 1979 se oli 2 495 euroa. Vuodesta 1950 lähtien vuoteen 1996 saakka alaikäisyysvähennykseen oikeutettu sai vähentää tietyn summan jokaiselta täydeltä vuodelta, jonka senhetkisen yläikärajan alle hän oli, enimmillään 699 euroa, joka oli vuonna 1950 ja vähimmillään 429 euroa vuonna 1986. Vähennysmääristä ja vähennyksiin oikeutetuista tarkemmin luvussa 3.

Voidaan todeta, että erityisesti aviopuolison ja alle 18-vuotiaan lapsen osalta vähennysoikeus on suurentunut viimeaikaisten muutosten myötä. Sen sijaan vammaisen oikeus vähennykseen on poistettu vuodesta 1996 lähtien.

Aikaisemmin vähennyksinä hyväksyttävistä jäämistöön kuuluneista huone- ja talouskaluista, vaatteista sekä muusta asuntoirtaimistosta tehtävästä vähennysoikeudesta ei vuonna 1921 säädetyssä laissa ollut mainintaa, mutta vuonna 1937 lakiin tehtiin muutos, jonka johdosta omaisuus oli 13 152 euron määrään asti verovapaa. Vuoden 1940 lain voimassaolon aikana edellä mainitun omaisuuden vähennysoikeus on ollut huipussaan vuonna 1940, jolloin vähennyksen määrä oli 5 308 euroa. Alimmillaan vähennys oli 3 498 euroa vuonna 1950.

Vuonna 1960 sai tehdä 4 204 euron vähennyksen, 4 990 euron vähennyksen vuonna 1979 ja 4 298 euron vähennyksen vuonna 1986. Vuodesta 1996 lähtien koti-irtaimistoa ei enää hyväksytty vähennyksenä lain sanamuodon mukaan, vaan määrättyyn rajaan saakka verovapaana omaisuutena, kun lakiin lisättiin 7 b §. Sen mukaan perintöveroa ei ole suoritettava perinnönjättäjän omassa tai hänen perheensä käytössä olleesta tavanomaisesta koti-irtaimistosta, kun sen arvo oli enintään 4 160 euroa (20 000 markkaa). Todetaan kuitenkin tässä yhteydessä, että vuonna 2002 verovapaan koti-irtaimiston yläraja oli 3 763 euroa. Laissa se on ollut 3 400 euroa vuodesta 2002 vuoteen 2008, josta alkaen 4 000 euroa.

Koti-irtaimistolla ei ole ollut vähennyksenä merkittävää vaikutusta perintöverotuksessa, koska siitä ei ole viimeisinä vuosikymmeninä maksettu juurikaan perintöveroja. Nykyisinkin pääsääntöisesti tavanomainen koti-irtaimisto merkitään perukirjaan niin, ettei se nouse yli verotettavan ylärajan. (Havo 2009.)

7 HUOJENNUKSET

Veronhuojennuksella tarkoitetaan vapautusta veronmaksusta osaksi tai kokonaan tai muuta verovelvolliselle annettavaa etuutta tiettyjen ehtojen täytyessä. Huojennus myönnetään hakemuksesta joko siinä vaiheessa, kun perintöveron määrä on jo laskettu ja perintöverotus toimitettu tai verovelvollisen tekemästä pyynnöstä ennen verotuksen toimittamista. Voimassa olevassa laissa veronhuojennus onkin lain 5 luvun otsikon alla Veronkanto, maksuajan pidentäminen ja veronhuojennus. Maksuajan pidentäminen ei ole varsinainen veronhuojennus.

Vuoden 1919 laki ei ollut antanut oikeuksia huojennuksiin, mutta tuolloinkin oli mahdollisuus saada maksuajan pidennystä lain 5 luvun mukaan, jossa olivat myös määräykset veron järjestelystä ja valituksesta.

Vuoden 1921 lain mukaan, jos pesäosuuden arvo on verovelvollisuuden alkamisen jälkeen melkoisesti vähentynyt, sai valtiovarainministeriö määrätä, että maksetusta verosta kohtuulliseksi katsottu osa oli suoritettava verovelvolliselle takaisin tai vähentää maksamatta olevaa veromäärää (PerVL 33 § 30.12.1921/292). Samansisältöinen säännös hieman muutettuna on ollut vuoden 1940 lain 63 §:ssä tähän päivään saakka ja nykyisen lain 54 §:ssä.

Kyseessä on ollut jo vuoden 1921 lain 5 luvun otsikossa sanottu ”veron helpotus” eli maksetun veron palautus tai vielä maksamatta olevan veron alentaminen muuttuneiden olosuhteiden johdosta. Vastaavanlaiseen lopputulokseen voitaisiin päästä nykyisin veronmaksuun menettelyssä verovelvollisen hakemuksesta, mikäli omaisuuden arvo on arvioitu perintöverotuksessa liian korkeaksi ja tämä ilmenee vasta perintöverotuksen toimittamisen jälkeen. Tällöin verottajan päätöksessä ei ole kysymys veronhuojennuksesta tai veronhelpotuksesta, vaan perintöverotuksen oikaisusta.

Vuonna 1959 tehtiin lakiin muutos, jonka mukaan, jos verovelvollisen veronmaksukyky on oman tai läheisen henkilön sairauden tai tapaturman tai muun sellaisen syyn tähden olennaisesti vähentynyt tai jos veron periminen olisi muusta erityisestä syystä ilmaisesti kohtuutonta, voi valtiovarainministeriö hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen perintö- tai lahjaverosta. (PerVL 62 § 30.12.1959/520.) Tästä lähtien voidaan puhua veronhuojennuksesta sen varsinaisessa merkityksessä.

Vuonna 1979 tehtiin lain 62 §:ään lisäys, jonka mukaan vapautus voidaan myöntää myös, jos veron periminen vaarantaisi maatilatalouden tai muun yritystoiminnan jatkuvuuden tai työpaikkojen säilyvyyden (PerVL 62 § 16.3.1979/318). Vapautus oli ja on yhä tarkoitettu hakea jo määrätyistä veroista. Lain lisäys helpotti huomattavasti yrityksen sukupolvenvaihtoa.

Samanlaisen helpotuksen yrityksen sukupolvenvaihdokselle toi 63 a §:n lisääminen lakiin samalla kertaa vuonna 1979. Lainkohdan mukaan perintö- tai lahjaverosta jätetään ennen verotuksen toimittamista osa maksuunpanematta, jos 1) veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai osa niistä, 2) verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä 3) edellä 1 kohdassa tarkoitetusta maatilasta, muusta yrityksestä tai niiden osasta määrätyn perintö- tai lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 5 000 markkaa.

Verovelvollisen oli pyydettävä huojennusta perintöverolautakunnalta ennen verotuksen toimittamista. Jos verotus oli ehditty toimittaa, verovelvollisella oli vielä mahdollisuus sen jälkeen hakea vapautusta verosta 62 §:n nojalla. Huojennusten pysyvyyden edellytyksenä oli ja on edelleen, että huojennuksen saaja ei luovuta omaisuutta, jota huojennus koskee, viiden vuoden kuluessa perintöverotuksen toimittamispäivästä uhalla, että hänen maksettavakseen pannaan huojennetun veron määrä korotettuna 20 prosentilla. (PerVL 63 a § 16.3.1979/318, nykyisin 55 § 8.12.1994/1110.)

Vuonna 1982 täsmennettiin ja laajennettiin 63 §:n sisältöä niin, että vapautus voidaan myöntää myös viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä lykkäyksen vuoksi suoritettavasta korosta. Vapautus voidaan antaa, kun verovelvollisen veronmaksukyky, tulot ja varallisuus on olennaisesti alentunut elatusvelvollisuuden, työttömyyden tai sairauden johdosta jne. laissa sanottujen syiden johdosta. (PerVL 62 § 6.8.1982/612.)

Vuonna 1994 muutettiin 5 luku ja 6 luku kokonaisuudessaan niin, että veronhuojennusta koskevat 6 luvun säännökset siirtyivät kokonaan 5 lukuun 52–57 §:ksi. Luvun otsikko on veronkanto, maksuajan pidentäminen ja veronhuojennus. Pääasiassa huojennuksia koskevat periaatteet säilyivät laissa ennallaan. Lakitekstiä oli nykyaikaistettu. Muutokset ovat koskeneet lähinnä omaisuuden arvostuskysymyksiä ja huojennusten laskutapaa.

Huojennukset ovat erittäin merkittäviä sekä niiden saajille että yhteiskunnalle. Niiden tärkeyden vuoksi seuraavassa nyt voimassa olevat perintö- ja lahjaverolain 53–56 § sellaisenaan.

53 §

Verohallinto voi hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen perintö- ja lahjaverosta, viivekorosta, viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä lykkäyksen vuoksi suoritettavasta korosta. Vapautus voidaan myöntää:

- 1) jos verovelvollisen veronmaksukyky on hänen ja hänen perheensä käytettävissä olevat tulot ja varallisuus huomioon ottaen elatusvelvollisuuden, työttömyyden, sairauden tai muun erityisen syyn johdosta olennaisesti alentunut;*
- 2) jos veron periminen ilmeisesti vaarantaisi maa- tai metsätalouden tai muun yritystoiminnan jatkuvuuden tai työpaikkojen säilyvyyden; tai*
- 3) jos veron periminen olisi muusta erityisestä syystä ilmeisesti kohtuutonta.*

54 §

Jos pesäosuuden tai lahjan arvo on verovelvollisuuden alkamisen jälkeen olennaisesti vähentynyt, Verohallinto voi erityisistä syistä hakemuksesta päättää, että maksetusta verosta kohtuulliseksi katsottu osa on suoritettava verovelvolliselle takaisin tai vastaavasti maksamatta olevaa veron määrää on alennettava.

55 §

Perintö- tai lahjaverosta jätetään verovelvollisen verovirastolle ennen verotuksen toimittamista tekemästä pyynnöstä osa maksuunpanematta, jos:

- 1) veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai osa niistä;
- 2) verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä; ja
- 3) edellä 1 kohdassa tarkoitettusta maatilasta, muusta yrityksestä tai niiden osasta määrätyn perintö- tai lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 850 euroa.

Maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka perintöosuudesta tai lahjasta olisi määrättävä, jos maatilan maatalousmaa ja sitä vastaava CAP-maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluva yritysvarallisuus arvostettaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä.

Varat, joita ei lueta nettovarallisuuteen, arvostetaan seuraavasti:

- 1) maatalaan kuuluva metsä 40 prosenttiin sen varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n mukaisesta arvosta;
- 2) maatilan asuinrakennus ja metsätalouden tuotantorakennuksen rakennuspaikka 40 prosenttiin varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 5 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä;
- 3) metsätalouden tuotantorakennukset, koneet ja laitteet 40 prosenttiin niiden verotuksessa poistamatta olevasta hankintamenosta; ja
- 4) muut varat 40 prosenttiin niiden käyvästä arvosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu erotus tai, jos se on suurempi kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun perintö- ja lahjaveron 850 euron ylimenevä osa, viimeksi mainittu määrä jätetään maksuunpanematta.

Jos maatilan, muun yrityksen tai sen osan luovutus 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa on osittain vastikkeellinen ja vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta, maatalaan, muuhun yritykseen tai sen osaan kohdistuva lahjavero jätetään kokonaan maksuunpanematta.

Jos verovelvollinen luovuttaa pääosan maatilasta, muusta yrityksestä tai sellaisen osasta, josta on myönnetty 2 tai 3 momentissa tarkoitettu huojennus, ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- tai lahjaverotuksen toimituspäivästä, verovelvollisen maksettavaksi pannaan tämän pykälän nojalla maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 prosentilla.

Verovelvollisen on tehtävä 4 momentissa tarkoitettua luovutusta koskeva ilmoitus verovirastolle kolmen kuukauden kuluessa omaisuuden luovuttamisesta. Maksuunpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 40 §:ssä säädetään.

Edellä 2 momenttia sovellettaessa maatalousmaa ja samalla luovutettava maatalousmaata vastaava CAP-maatilatukioikeus arvostetaan yhdessä määrään, joka vastaa 40 prosenttia maatalousmaan varallisuusverotuksessa noudatettua arvosta.

8 PERINTÖVEROTUKSEN ANKARUUDEN LASKENNALLINEN VERTAILU

Seuraavassa taulukossa osoitetaan, mitkä ovat perintöverojen määrät taulukossa vasemmalla pystyrivillä euroina olevista nettoperintöosuuksista eri veroluokissa taulukon yläriiviin merkittyinä vuosina, jotka tarkoittavat uusia perintöverosteikkoja tai niiden muutoksia. Eurot on muutettu taulukossa rahanarvonkerointa käyttäen vastaamaan kunkin vuoden veron määrää. Taulukossa oleva perintöosuus, esimerkiksi 5 000 euroa, on muunnettu vuoden 2009 tasosta vuoden 1919 tasoon, josta laskettu perintöveron määrä, mikä I veroluokassa 5 000 eurosta on 87 euroa tämän päivän rahan arvon tasossa.

Esimerkki taulukon lukemisesta: 10 000 euron perintöosuutta verotettiin I veroluokassa 225 euroa vuonna 1919, 400 euroa vuonna 1979 ja vuosina 2008 ja 2009 veroa ei mene ollenkaan (tyhjät kohdat taulukossa), koska osuuden arvo jää alle verotettavan alarajan. Taulukossa on myös huomioitu kolmannen ja neljännen veroluokan poistamiset, joita merkitsevät taulukossa olevat tyhjät kohdat.

	1919	1922	1937	1940	1950	1960	1979	1986	1996	2002	2008	2009
I												
5000	87	152			80	69	100	99	187	216		
10000	225	405	184	293	275	244	400	399	687	717		
20000	552	1011	536	787	775	784	1150	1184	1687	1752	100	100
40000	1304	2 423	1 473	1975	2175	2264	3051	3154	4263	4352	2100	1500
60000	2108	4023	2621	3525	3875	4123	5152	5324	6863	7092	4700	3500
100000	3908	7447	5421	6951	7876	7923	9554	9864	13191	13492	11100	8700
200000	8817	16894	13843	16904	19003	19795	21805	22219	29191	29491	27100	21700
II												
5000	261	456			160	138	200	198	374	432		
10000	675	1215	368	586	550	488	800	798	1374	1434		
20000	1656	3033	1072	1574	1550	1568	2300	2368	3374	3504	200	100
40000	3912	7269	2946	3950	4350	4528	6102	6308	8526	8704	4200	4100
60000	6324	12069	5242	7050	7750	8246	10304	10648	13726	14184	9400	9300
100000	11724	22341	10842	13902	15752	15846	19108	19728	26382	26984	22200	22100
200000	26451	50682	27686	33808	38006	39590	43610	44438	58382	58982	54200	54100
III												
5000	435	608			240	207	300	297	561	648		
10000	1125	1620	552	879	825	732	1200	1197	2061	2151		
20000	2760	4044	1608	2361	2325	2352	3450	3552	5061	5256		
40000	6520	9692	4419	5925	6525	6792	9153	9462	12789	13056		
60000	10540	16092	7863	10575	11625	12369	15456	15972	20589	21276		
100000	19540	29788	16263	20853	23628	23769	28662	29592	39573	40476		
200000	44085	67576	41529	50712	57009	59385	65415	66657	87573	88473		
IV												
5000	609	760			400	345						
10000	1575	2025	920	1465	1375	1220						
20000	3864	5055	2680	3935	3875	3920						
40000	9128	12115	7365	9875	10875	11320						
60000	14756	20115	13105	17625	19375	20615						
100000	27356	37235	27105	34755	39380	39615						
200000	61719	84470	69215	84520	95015	98975						

Taulukon luvut ovat ostovoimaltaan verrannollisia toisiinsa ja osoittavat, että perintöverotus on yleisesti ottaen kiristynyt vuoden 2007 lainmuutokseen asti, kun verotettavaa perintöä on ollut 20 000 euroa tai enemmän, etenkin 1950-luvulta eteenpäin. Yksittäisiä poikkeuksiaakin on ollut, jolloin verotus on lieventynyt asteikkomuutosten vaikutuksesta. Kun vuoden 1919 laki korvattiin vuoden 1921 lailla, perintöverotus kiristyi tuntuvasti vuoden 1937 lainmuutokseen saakka.

Vuosina 2008 ja 2009 perintöverotusta lievennettiin selkeästi edellisiin vuosikymmeniin verrattuna, mikä näkyy myös taulukosta. Esimerkiksi 20 000 eurosta joutuu maksamaan sekä I veroluokassa että II veroluokassa enää 100 euroa, mikä on vähemmän kuin koskaan itsenäisyyden ajan Suomessa. Kun perintönä on 40 000 euroa tai enemmän, verotus on edelleen lievempää kuin vuosina 1979–2007. Kun III veroluokka poistui vuoden 2008 alussa, siitä hyötyivät muut sukulaiset ja vieraat, jotka siirrettiin II veroluokkaan.

Ankarimmillaan perintöverotus on ollut vuonna 2001 muutetun perintöveroasteikon jälkeen vuosina 2002–2007 jokaisessa kolmessa veroluokassa.

Kun perintöosuus on ollut vähintään 20 000 euroa, lievimminkin siitä on verotettu I veroluokassa vuoden 1919 lain soveltamisen aikana.

Verotettavan osuuden kaikkein korkein alaraja 20 000 euroa on ollut voimassa vuodesta 2008 lähtien. Alhaisin alaraja oli vuoden 1919 lain 369 euroa. Vuoden 1940 laissa alarajat ovat vaihdelleet 3 763 euron ja 6 576 euron välillä ennen viimeaikaisia muutoksia. Alarajat eivät siis ilmene taulukosta, vaan suoraan laeista.

Vaikka verotus on yleisesti lieventynyt verotettavan osuuden alarajan nostamisella ja siitä maksettava vero on alhainen, silti suuremmissa perintöosuuksissa verotus on kuitenkin ankarampaa nyt kuin esimerkiksi vielä 1960-luvulla. Siitä huolimatta, että vuonna 1919 verotettiin toisessa veroluokassa kolminkertaisesti, suuremmista perintöosuuksista joutui maksamaan silloin vähemmän kuin tänään.

9 LOPPUPÄÄTELMIÄ

Perintöverotus ei ole enää yhtä ankaraa kuin joitakin vuosia sitten. Eräät tahot pitävät sitä vieläkin ankarana ja toiset tahot täysin tarpeettomana. Valtiovalta on halunnut sen vielä säilyttää siitä huolimatta, että paineita tällaisen verotuksen poistamiseen on ollut yhteiskunnassa.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2008 perintö- ja lahjaveroa maksettiin 651 miljoonaa euroa, mikä on 1,6 % kaikista valtionhallinnolle maksetuista veroista ja 0,8 % julkisyhteisöille maksetuista veroista eli enemmän kuin koskaan aiemmin. Vuonna 2007 valtion perintöverotulot olivat 459 miljoonaa euroa.

Koko 1990-luvun ja 2000-luvun ajan valtion perintöverotulot ovat melko hyvin pysyneet samoissa lukemissa suhteessa kaikkiin verotuloihin. Kun vuonna 2002 perintöveroasteikkoa muutettiin, valtion saamat perintöverotulot lisääntyivät merkittävästi, mutta ne olivat vain 1,3 % valtionhallinnon ja 0,7 % julkisyhteisöjen veroista. Samanlainen tilanne oli myös vuonna 1996: perintöveroasteikkoa muutettiin, perintöveroa maksettiin paljon enemmän edellisvuoteen nähden, mutta perintöverojen prosentuaalinen suhde ei muuttunut merkittävästi. Tähän on saattanut vaikuttaa myös valtion muiden verotulojen lisääntyminen.

Vuonna 1975 perintöverotulot olivat 14 miljoonaa euroa ja valtionhallinnon veroista 0,4 % sekä 0,2 % julkisyhteisöjen veroista. Vuodesta 1975 vuoteen 2008 prosentit ovat nousseet 0,4 prosentista 1,6 prosenttiin valtionhallinnon saamissa veroissa ja 0,2 prosentista 0,8 prosenttiin julkisyhteisöjen saamissa veroissa, joten runsaassa 30 vuodessa on tapahtunut selvä muutos. Kuitenkin valtion perintöverotulot ovat hyvin vähäinen osa kaikista verotuloista ja niistä tuloista, joilla valtion budjettia katetaan. Tähän vähäisyysperusteeseen on myös viitattu niissä perintöveron poistovaatimuksissa, joita viime aikoina on esitetty.

Perintöverotuksen yhteydessä puhutaan usein ”kateusverosta” eli ne, joilla on odotettavissa tai jotka ovat saaneet suuria perintöjä, eivät haluaisi perintöjään verotettavan ja toisaalta ne, joilla tällaisia perintöosuuksia ei ole omassa näköpiirissään, kadehtivat perinnönsaajia ja tahtoisivat näitä verotettavan mahdollisimman ankarasti. Näkökannat perintöveron tarpeellisuudesta ja veroasteesta ovat usein puoluepoliittisesti jakautuneet. Voidaan myös kysyä, onko kohtuullista, kun vähävarainen perinnönsaaja perii omaisuuden, vaikkapa omakotitalon, jonka hän haluaisi pitää, mutta joutuu myymään sen maksaakseen hänelle määrätyn perintöveron. Samalla tavoin voidaan kysyä, onko kohtuullista määrätä perintöveroa ehkä jo useaan kertaan aikaisemmin muulla tavoin verotetusta omaisuudesta.

Eräs näkökohta on myös se, että perintöverotulot valtion loputtomien menojen kattamisessa ovat mitätön osa, mutta perinnönsaaja voisi käyttää säästyneet perintöverot paljon tehokkaammin yhteiskunnan hyväksi kulutuksessa ja työllistämässä. Vertailutaulukon ja tilastojen perusteella valtiolle ei ole yhtä suurta merkitystä niillä tuloilla, jotka se saa perintöverotuksen kautta kuin yksittäiselle perinnönsaajalle on niillä menoilla, jotka hän joutuu maksamaan perintöveroina.

Lähinaapureista Ruotsissa, Virossa ja Venäjällä ei ole perintöveroa, ja hyvin usein Suomessa otetaan vertailukohdaksi lähinaapurit. Italiassa perintövero oli poistettu, mutta otettu takaisin käyttöön.

Edellä olevien näkökohtien perusteella perintöverotuksen poistamiselle kokonaan ei olisi esteitä, mutta Suomessa sitä tuskin poistetaan pitkään aikaan poliittisten erimielisyyksien takia.

TAULUKOT

Taulukko 1. Perintöveroasteikko 2008 (voimaan 2009), s. 13

Taulukko 2. Perintöveroasteikko 1919, s. 17

Taulukko 3. Perintöveroasteikko 1921 (voimaan 1922), s. 18

Taulukko 4. Perintöveroasteikko 1937, s. 19

Taulukko 5. Perintöveroasteikko 1940, s. 21

Taulukko 6. Perintöveroasteikko 1950, s. 22

Taulukko 7. Perintöveroasteikko 1959 (voimaan 1960), s. 23

Taulukko 8. Perintöveroasteikko 1979, s. 25

Taulukko 9. Perintöveroasteikko 1985 (voimaan 1986), s. 26

Taulukko 10. Perintöveroasteikko 1995 (voimaan 1996), s. 27

Taulukko 11. Perintöveroasteikko 2001 (voimaan 2002), s. 28

Taulukko 12. Perintöveroasteikko 2007 (voimaan 2008), s. 29

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas, U. 1983. Suomen jäämistöoikeus, I osa, Perintöoikeus. Jyväskylä: Juridica.

Hallituksen esitys 46/1921.

Hallituksen esitys 59/1940.

Havo, P. Asianajaja. Lappeenranta. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto.

Helokoski, E. & Lindholm, T. 2001. Perintöverokirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Henttula, J. 2005. Varallisuuden arvostamisperusteesta perintöverotuksessa. Helsinki: Finn Lectura.

Mattila, P.K., 1984. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Helsinki: Suomen lakimiesliiton kustannus Oy.

Nordea taloudellinen tutkimus 2009. www.nordea.fi. (Luettu 17.11.2009)

Puronen, P. 2008. Perintö- ja lahjaverotus. 9. painos. Helsinki: Talentum.

Smått, T. 2004. Huoneiston ja kiinteistön arvo perintöverotuksessa. Turun yliopisto.

Tilastokeskus. Verot ja veroluonteiset maksut. www.stat.fi. (Luettu 17.11.2009)

Lainsäädäntö:

Laki perintö- ja lahjaverosta 27.6.1919/85.

Perintö- ja lahjaverolaki 30.12.1921/292.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40.